

Kredittyting til forbruker ved hjelp av betalingskort i trepartsforhold – rekkevidden av kredittkjøpsloven § 8

Det fokuseres i all hovedsak på de store betalingskortsystemene BankAxept, VISA, MasterCard, Diners Club og American Express

Kandidatnr: 289

Veileder: Avhandlingen er skrevet uten veileder.

Leveringsfrist: 26. april 2004

Til sammen 17192 ord

27.04.2004

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	PRESENTASJON OG AVGRENSNING AV EMNET	1
1.2	RETTSKILDESITUASJONEN	1
1.2.1	FORMELL LOV	1
1.2.2	FORARBEIDER	2
1.2.3	RETTSPRAKSIS	2
1.2.4	RÅDSDIREKTIV	3
1.2.5	JURIDISK TEORI	3
1.2.6	UTTALELSER FRA JUSTISDEPARTEMENTETS LOVAVDELING	3
1.2.7	UTVALGS- OG NEMDSAVGJØRELSE	3
1.3	HENSYN BAK KREDITTKJØPSLOVENS § 8	3
1.4	FREMSTILLINGEN VIDERE	6
<u>2</u>	<u>UTVIKLING, SYSTEM OG TERMINOLOGI</u>	<u>6</u>
2.1	UTVIKLINGEN I MARKEDET	6
2.2	EN SALIG BLANDING – HVORFOR BLE ALT SÅ UKLART	9
2.3	KORTTYPER, SYSTEMER, KONTI – FORKLARINGER OG TERMINOLOGI	11
2.3.1	SELVE KORTET	11
2.3.2	BRUKERSTED	12
2.3.3	TERMINAL	12
2.3.4	BETALINGSKORTSYSTEMER	13
2.3.5	KONTO	13
2.3.6	KORTUTSTEDER OG KREDITTYTER	16
<u>3</u>	<u>KREDITTKJØPSLOVENS § 8</u>	<u>16</u>
3.1	HISTORIKK	16
3.2	ORDLYD	16
3.3	FORBRUKERKREDITTKJØP	17
3.3.1	KJØP AV LØSØRE	17
3.3.2	FORBRUKERKJØP	18

3.3.3	KREDITTKJØP	20
3.3.3.1	Utsettelse med betaling vs. lån	20
3.3.4	AVTALE	25
3.4	INNSIGELSER OG PENGEKRAV	32
3.5	UFRAVIKELIGHET OG OMGÅELSESHINDRING	35
3.6	KONTOKJØP	36
3.6.1	ANDRE KJØP ENN KJØP AV LØSØRE	37
3.6.2	ANNET ENN KJØP	38
3.6.3	LØPENDE KREDITT	38
3.7	OPPGJØRET	39
<u>4</u>	<u>HVILKE KORTTYPER RAMMES AV § 8?</u>	<u>40</u>
4.1	DEBETKORT	40
4.1.1	NOEN EKSEMPLER PÅ KORT	41
4.2	KREDITTKORT	41
4.2.1	TIDSBEGRENSEDE KREDITTKORT	41
4.2.1.1	Noen eksempler på kort	44
4.2.2	BELØPSBEGRENSEDE KREDITTKORT	44
4.2.2.1	Noen eksempler på kort	45
4.3	KOMBINERTE KORT	46
4.3.1	NOEN EKSEMPLER PÅ KORT	49
<u>5</u>	<u>KORTSELSKAPENES AVTALERS FORHOLD TIL § 8</u>	<u>49</u>
5.1	KOMBINERTE KORT	49
5.2	KREDITTKORT	50
5.2.1	TIDSBEGRENSEDE KREDITTKORT	50
5.2.2	BELØPSBEGRENSEDE KREDITTKORT	53
<u>6</u>	<u>AVSLUTTENDE BEMERKNINGER</u>	<u>56</u>
<u>7</u>	<u>KILDER</u>	<u>57</u>
7.1	LOVER	57
7.2	FORARBEIDER	57

7.3	DIREKTIV	57
7.4	DOMMER	57
7.5	LITTERATUR	57
7.6	ADMINISTRATIVE UTTALELSER	58
7.7	NEMDSAVGJØRELSER	58

1 Innledning

1.1 Presentasjon og avgrensning av emnet

Emnet for denne 10 vekttalls semesteravhandlingen er forbrukerkredittkjøpers mulighet til å rette visse misligholdsbeføyelser mot annen kredittøyer enn selgeren etter Lov om kredittkjøp m.m. 21.06.1985 nr. 82 (krkjl.) § 8. Denne fremstillingen skal fokuseres på kredittøying ved hjelp av betalingskort, og da spesielt grensen mellom såkalte debetkort og kredittkort, samt grenseproblematikken mellom kredittkjøp og eksternt finansierte kjøp. Andre erverv enn kjøp av løsøre, som § 8 indirekte gjelder, vil også behandles. Dette gjelder reglene om kjøp av tjenester og de såkalte kontokjøp som gir kredittkjøpslovens regler om kredittkjøp virkning på alle erverv. Kredittkjøp som ikke er knyttet til betalingskort er ikke søkt behandlet og jeg vil kun behandle de store betalingskortsystemene: BankAxept, VISA, MasterCard, Diners Club og American Express. Jeg har valgt å avgrense oppgaven slik fordi de aller fleste kredittøyttere i dag knytter sine kort til disse systemene. Trenden er tiltagende og om få år vil disse systemene trolig være alene på det norske markedet.

1.2 Rettskildesituasjonen

1.2.1 Formell lov

Hovedloven er selvfølgelig kredittkjøpsloven. Det eksisterer ingen spesifikk lovregulering av bruken av betalingskort. Siden kredittkjøpsloven er en blanding av tradisjonelle rettsinstitutter som kjøp og kreditt er det mye å hente ellers i lovverket mht definisjoner og begreper.

1.2.2 Forarbeider

Kredittkjøpsloven har en broket tilblivelse. Kredittkjøpsutvalget ble nedsatt i 1972 og deres arbeid resulterte i NOU 1977:12. Så langt var alt godt. Problemene oppstod under stortingsbehandlingen av lovforslaget. Det ble endret flere ganger frem til 1984 og det foreligger derfor hele tre odelstingsproposisjoner: Ot. prp. nr. 34 (1980-81) som ble vedtatt ikke behandlet av Odelstinget, Ot. prp. nr. 24 (1983-84) som ble trukket tilbake ved Ot. meld. nr. 1 (1983-84) og Ot. prp. nr. 38 (1984-85) som resulterte i Inst. O. nr 93 (1984-85) og til slutt kredittkjøpsloven. Av odelstingsproposisjonene er det derfor den siste som er offisielt forarbeid til loven. Det er imidlertid slik at Ot. prp. nr. 38 (1984-85) i stor grad bygger på og refererer til de tidligere proposisjoner slik at også disse må tillegges vekt som forarbeider. Den vedtatte kredittkjøpsloven innebar få vesentlige endringer i forhold til førsteutkastet til loven. NOU 1977:12 og Ot. prp. nr. 34 (1980-81) må derfor anses som vektige forarbeider for de bestemmelser som ikke har gjennomgått vesentlige endringer. For § 8 sitt vedkommende er det ingen stor forskjell på NOU'ens bestemmelse og den vedtatte lov. Kravet til reklamasjon mot selger er gjort absolutt og kravene kredittkjøper kan gjøre gjeldende mot kredittyter er presisert til pengekrav som må ha vært meningen¹ også etter NOU 1977:12. De bestemmelsene jeg behandler i krkjl. §§ 1 og 3 ble vedtatt tilnærmet uendret slik de framsto i Ot. prp. nr. 34 (1980-81), det er i all hovedsak kun foretatt språklige endringer. Ufravikelighetsreglene i krkjl. § 2 ble begrenset til forbrukerforhold, ellers er også denne bestemmelsen i tråd med forslaget i Ot. prp. nr. 34 (1980-81).

1.2.3 Rettspraksis

Det er svært begrenset rettspraksis rundt § 8 tatt i betraktning at den ivaretar forbrukerinteresser. Dette kan selvfølgelig ha mange årsaker som for eksempel økonomisk mulighet til saksanlegg og ønske om godt forhold til kredittyter, men manglende kjennskap til bestemmelsen er trolig også en viktig faktor. Så vidt jeg har kunnet bringe på det rene foreligger det kun en dom om krkjl. § 8, RG 1997 s. 1657². Dommen gjaldt et DnB produkt kalt Multikort som er et klassisk kredittsystem og berører derfor ikke grensespørsmålene rundt bestemmelsen i særlig grad. Dette er

¹ Ot. prp. nr. 34 (1980-81) s 107 første avsnitt i.f.

² Ser ut til å være oversett av *Krüger* s. 592 første setning

bemerkelsesverdig lite rettspraksis for en 19 år gammel lovbestemmelse på et så aktivt område som kredittgiving til forbrukere. Det kan være en mulig indikasjon på at kredittyttere vegrer seg i det lengste for å la slike saker gå for retten, og heller ”tar et tap” fremfor å skape oppmerksomhet rundt bestemmelsen.

1.2.4 Rådsdirektiv

Rådsdirektivet 87/102/EEC av 22. desember 1986 gir uttrykk for hvilke krav EØS-avtalen stiller til det norske lovverket. Artikkel 9 og 11 er kjernebestemmelsene i forhold til krkjl. § 8 og 8a.

1.2.5 Juridisk teori

I teorien er det skrevet forholdsvis lite om emnet. *Hagstrøm* behandler bestemmelsen i en generell gjennomgang av den nye kredittkjøpsloven i JV 1986 s 229, *Torvund* skrev en artikkel i LoR 1986 s. 336. Liv Synnøve *Taraldsrud* leverte i 1991 en særavhandling om betalingskort bl.a. i forhold til kredittkjøpsloven. Ellers er bestemmelsen mer overfladisk behandlet i de fleste større kjøpsrettslige fremstillinger.

1.2.6 Uttalelser fra Justisdepartementets lovavdeling

Det er gitt flere uttalelser spesielt om grenseproblematikken rundt kreditttyting ved hjelp av betalingskort. Uttalelsene av 13. juni 1988, 1163/88 E og 3.desember 1991, 1282/91 E ser ut til å være de mest sentrale.

1.2.7 Utvalgs- og nemdsavgjørelser

Det foreligger noen spredte vedtak fra Forbrukertvistutvalget og noen uttalelser fra Bankklagenemnda.

1.3 Hensyn bak kredittkjøpslovens § 8

Kredittkjøpsloven kom i stand for generelt å styrke kredittkjøperes stilling. Forbrukerkredittkjøperen er gitt spesiell fokus. Det er mange steder i forarbeidene gitt

uttrykk for at forbrukerhensyn må gå fremfor de næringsdrivende kredittteres interesser.

I NOU 1977: 12 side 47 er det uttalt at:

”Behovet for vern av kredittteren gjør seg særlig gjeldende ved omsetning på kreditt av varer til forbrukere. Her vil nemlig forbrukeren normalt være i en svakere stilling enn kredittteren”.

Kredittkjøpsutvalget uttaler på side 48-49 i samme NOU at det ser at ”...kredittkjøperen har behov for det vern de nye regler tar sikte på å gi ham, uansett hva slags form kredittkjøpet har”. Den nedre grense for hva som kan regnes som kreditt er satt der ”selger og kredittter er helt uavhengig av hverandre” (mine understekinger), men selv i disse tilfellene har utvalget ønsket at enkelte av reglene det foreslår skal gjelde. Utvalget har imidlertid funnet at dette lå utenfor deres mandat.

I Justisdepartementets alminnelige merknader i Ot. prp. nr. 34 (1980-81) s. 27 er det uttalt:

”Behovet for og betydningen av kreditt vil i flere henseender kunne stille seg nokså forskjellig ettersom det dreier seg om *forbrukerkreditt* eller kreditt til *næringsvirksomhet*. Foranledningen til det utredningsarbeid som ble satt i gang ved tilsettingen av Kredittkjøpslovutvalget, var i første rekke spørsmålet om utvidet forbrukervern. Selv om det i noen grad også vil bli foreslått endringer i reglene om næringsdrivendes kredittkjøp, finner *Justisdepartementet* - i likhet med utvalget - ikke grunn til i sin alminnelighet å drøfte kredittens funksjon i næringslivet i denne proposisjon.”

I Ot. prp. nr. 34 (1980-81) s. 31 siteres det fra NOU 1977:12:

”Dertil kommer at etter utvalgets oppfatning vil det, dersom man ikke lar lovreguleringen i prinsippet omfatte ethvert kredittkjøp, kunne skje en omlegging av kreditthandelen over på ikke lovregulerte former for kredittkjøp for å omgå de nye og strengere regler.”

Ot. prp. nr. 38 (1984-85) s. 15 er det skrevet om krkjl. § 8:

”Paragrafen sikrer forbrukerkjøperens misligholdsinnsigelser også overfor annen kredittyter enn selgeren, og er et av hovedpunktene i retning av utvidet forbrukervern i lovutkastet.”

Det må i lys av sitatene ovenfor være på det rene at det er hensynet til forbrukeren som primært er søkt styrket ved hjelp av økt mulighet til å gjøre visse misligholdsbeføyelser gjeldende mot kredittyter. Tette bånd mellom selgere og kredittytere må nok sies å være hovedhensynet bak reglene, tatt i betraktning at de skaper en situasjon som på mange måter ligger nær en identifikasjon mellom selger og kredittyter.

Det har videre vært en erkjennelse av at behovet for beskyttelsen kredittkjøpsreglene skal gi, gjør seg gjeldende ved de fleste former for forbrukskreditt. Det er derfor uttrykt ønske om at de nye reglene skulle favne så vidt som mulig, til og med utenfor kjøpstilfellene for enkelte bestemmelser. Som det fremgår av sitatene ovenfor er denne brede fronten begrunnet både i hensynet til forbrukerkjøperens beskyttelsesbehov ved all forbrukskreditt og i hensynet til å hindre markedsvridning over på områder hvor kredittgivningen ikke er regulert.

Hensynet til kredittyter er også grundig behandlet i forarbeidene. Det har vært en forståelse for at ansvaret etter den nye loven i visse situasjoner kan komme til å være en belastning for kredittyteren, spesielt med tanke på kompetanse til å vurdere innsigelser og krav fra kjøper både når det gjelder fakta, fagspørsmål og jus. Lovgiver har imidlertid vurdert forholdet slik at den aktsomme kredittyter kan vurdere selgeres seriøsitet bedre enn forbrukerkjøper og kan derved minimere risikoen for å komme i ansvar ved å la være å inngå eller si opp avtaler med useriøse selgere. Her er det nok til en viss grad argumentet om en presumptiv nær kontakt mellom kredittyter og selger som igjen skinner gjennom. Det er imidlertid forutsatt i forarbeidene at reglene også skal gjelde de såkalte kontokjøp, hvor det ikke er noen direkte sammenheng mellom kreditten og det enkelte kredittkjøp.

1.4 Fremstillingen videre

Jeg vil under hovedpunkt 2 gi en innføring i historikk og markedsutvikling, samt i hvordan kortsystemene fungerer og stadig utvikles. Her vil jeg også redegjøre for terminologi, definisjoner og forklaringer av prosessene ved bruk av betalingskort. Forståelse av oppbyggingen av betalingskortsystemer og utviklingen på området er helt avgjørende for å kunne foreta en juridisk kategorisering av kort og systemer. Jeg vil derfor bruke relativt mye plass på dette innledningsvis for å kunne gi leseren et overblikk over feltet, og selv ha et rammeverk å vise til når jeg behandler det juridiske.

Under hovedpunkt 3 vil jeg gjennomgå de lovbestemmelser i kredittkjøpsloven som er relevante i forhold til kreditttyting ved hjelp av betalingskort.

I hovedpunkt 4 skal jeg ta for meg de forskjellige typer betalingskort og vurdere om bruken av disse rammes av kredittkjøpslovens bestemmelser.

Endelig vil jeg i hovedpunkt 5 foreta en kort generell vurdering av hvorvidt vilkårene i et utvalg av populære kortavtaler samsvaret med kravene som stilles i krkjl. § 8.

2 Utvikling, system og terminologi

2.1 Utviklingen i markedet

Forgjengeren til dagens plastkort oppstod visstnok³ i New York i 1950⁴ for betaling av restaurantbesøk for forretningsfolk som spiste sammen på Manhattan – derav navnet Diners Club. Klubben gjorde avtale med et mindre antall restauranter om at medlemmene kunne gjøre opp regningen ved å forevise medlemskort i klubben og signere regningen. Klubben tok dermed på seg ansvaret for å få oppgjør fra medlemmene og betale restaurantene.

³ Torvund, LoR 1986 s 336

⁴ NOU 1996:24 s. 37

I likhet med de fleste produkter og tjenester som gjør det enkelt å handle er det forbrukersamfunnet USA som har ledet an også i utviklingen av betalingskort. Diners Club-konseptet fikk i løpet av noen tiår flere store konkurrenter⁵ og bruksområdet har gått fra betaling av lunsj til betaling av nær sagt hva det skal være. Forretningslivet har vært innovatørene ved å bruke kortene som kreditt- og faktureringskort med månedlig fakturering. Deretter har det funnet sted en vridning også over på privatmarkedet hvor kreditlementet i kortene har vært det sentrale behov og salgsargument.

Bruken av betalingskort i Europa har lenge vært beskjedne i forhold til USA, men etter den senere tids globalisering av markedskreftene med multinasjonale selskaper og merkevarer, har bruken tatt av også på denne siden av Atlanteren.

De første kortdannelser i Norge fant sted på 1960-tallet hovedsakelig med nasjonale systemer. På begynnelsen av 1970-tallet var Eurocard⁶, Diners Club og American Express etablert eller representert i Norge⁷. Trenden ved de internasjonale systemenes etablering i Norge har fulgt samme linje som i USA ved at forretningslivet har vært den innovative faktor med bruk av kreditt- og faktureringskort, mens privatmarkedet har fulgt fots porene med sitt behov for kreditt. Kortsystemenes popularitet i Norge har økt proporsjonalt med landets velstand. Det virkelige gjennomslaget for betalingskort kom på 1980-tallet i forbindelse med innføringen av elektronisk kontroll av kortene. Det var på denne tiden de nasjonale bankenes elektroniske minibank og betalingskort ble lansert.

Skal man si noe fornuftig om utviklingen i det norske betalingskortmarkedet i nyere tid er det naturlig å ta utgangspunkt i 1980-tallet. Det var på denne tiden alle store betalingskortssystemer som opererer på markedet i dag begynte å bli etablerte. Det er også denne perioden som både utviklingsmessig og legislativt har interesse for å vurdere situasjonen i dag. Jeg vil komme tilbake til de forskjellige kortsystemer, korttyper og definisjoner nedenfor under punkt 2.3.

⁵ American Express (1954), Mastercard (1969), VISA (1974)

⁶ Eurocard er et MasterCard-produkt

⁷ NOU 1977: 12 side 18-19

Det har vært en eventyrlig utvikling på området de siste ti-femten årene. Antallet kort har eksplodert, og det er i dag unormalt for privatpersoner ikke å ha minst et betalingskort. Det er ikke sjelden privatpersoner har to eller tre betalingskort – ofte hos forskjellige aktører i markedet som del i en sikkerhetsforanstaltning i tilfelle et av systemene svikter, eller i tilfelle man mister et kort. I 2002 eksisterte det i underkant av 6,5⁸ millioner norske betalingskort, mot mellom 1 og 1,5 millioner i 1990⁹. Antall kort ser ut til å ha en jevn stigningskurve med 400 000-500 000 kort per år. Norske betalingskort stod for totalt 630¹⁰ millioner transaksjoner hvorav 516¹¹ millioner var varekjøp¹². De hadde en samlet omsetning på 380¹³ milliarder kroner hvorav 202¹⁴ milliarder stammet fra varekjøp. Med kortselskapenes aktivitet de siste to årene er det ikke urealistisk å anta at det i skrivende stund finnes i underkant av 8 millioner aktive kort i Norge.

Når det gjelder steder hvor man kan anvende betalingskort til å gjøre opp for seg, såkalte brukersteder, har utviklingen også vært enorm. Det eksisterte i 2002 ca 80.000¹⁵ betalingsterminaler som til sammen behandlet 516,5¹⁶ millioner transaksjoner. Det hører med til sjeldenhetene at man i dag kommer inn i en forretning som ikke aksepterer noen form for betalingskort. Årsaken til dette må vel tilskrives kortenes praktiske natur. Noe av grunnen ligger sannsynligvis i bankenes voldsomme gebyrøkning for manuelle tjenester. Hard konkurranse om kundene i detaljhandelen bidrar nok også til utviklingen.

De siste to-tre årene har i tillegg antallet virtuelle brukersteder økt kraftig. Med virtuelle brukersteder mener jeg brukersteder hvor kortet ikke fysisk brukes, men hvor kun

⁸ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 53, tabell 18

⁹ Omtrentlig anslag ut fra tallene *Taraldsrud* opererer med på side 2

¹⁰ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 55, tabell 28

¹¹ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 56, tabell 32

¹² Det later ikke til at Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling skiller mellom kjøp av varer og kjøp av tjenester – alt annet enn kontantuttak kalles varekjøp.

¹³ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 55, tabell 29

¹⁴ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 56, tabell 33

¹⁵ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 52, tabell 15

¹⁶ Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 54, tabell 22

angivelse av kortnummer og evt kontrollsiffer er tilstrekkelig for belastning, for eksempel betaling via internett eller mobiltelefon. Virtuelle brukersteder er ansett for å ha et enormt potensiale for vekst, og er et satsningsområde for bransjen. Ved slike transaksjoner møtes normalt ikke kjøper og selger ansikt til ansikt. Dersom det oppstår problemer i forbindelse med kjøpet kan det være vanskelig for kjøper å inn drive eventuelle pengekrav når det er stor avstand mellom kjøper og selger innenlands, men kanskje spesielt dersom selger befinner seg i utlandet. Dette er et scenario som er blitt mer og mer vanlig med økende handel over landegrensene som følge av økt globalisering og handel via internett.

Norge er i dag et foregangsland i den vestlige verden når det gjelder kortbruk. Når vi gjør bruk av betalingsinstrumenter er 51 prosent av transaksjonene korttransaksjoner, mens resten i all hovedsak er giro- og autogirotransaksjoner. I USA og de største EU-landene står sjekk- og direkte debiteringssystemer for en stor del av transaksjonene slik at kortbruken er langt lavere enn i Norge. I USA er tilsvarende tall rundt 30% mens det samlet for EU er ca 25%. Det er for øvrig noe overraskende å se at noen land i gruppen som nå søker EU-medlemskap, blant disse enkelte tidligere østblokkland, ligger langt fremme når det gjelder kortbruk. På Malta er andelen korttransaksjoner ved bruk av betalingsinstrumenter ca 55% mens den i Slovenia er hele 62%, men tallene varierer sterkt innen søkergruppen. I Tsjekkia er det tilsvarende tall under 5%.

2.2 En salig blanding – hvorfor ble alt så uklart

Det er i dag knallhard konkurranse i kredittkortmarkedet. Dette medfører en fantastisk kreativitet fra kortutstedere med tanke på kombinasjon av systemer for å vinne markedsandeler. Mange små kredittytere som tradisjonelt har drevet med forbrukerkreditt i mange former har fått mulighet til å utstede kort tilknyttet VISA-systemet i kraft av egen eller andres bankkonsesjon. Bankia Bank, GE Capital Bank, Cresco¹⁷ og Entercard¹⁸ har på slikt vis fått mulighet til å knytte BankAxept- og VISA-funksjoner til sine kort. Det har tradisjonelt kun vært banker som har fått lov til å utstede kort med BankAxept- og VISA-funksjon slik at kortene alltid har vært knyttet til

¹⁷ Cresco er et selskap/kortserie underlagt Dnb Nor kort

¹⁸ Entercard er heleid datterselskap av den svenske Föreningssparbanken AB

bankkonti med dertil tilhørende mulighet for debetfunksjon. De nye "bankene" opererer kun med negativ saldo på sine kortkonti¹⁹. De har således i kraft av å være underlagt bankkonsesjon skaffet seg tilgang til BankAxept- og VISA-systemet og bruker det til rendyrket kredittkortvirksomhet. For å gjøre kaoset komplett har en del banker lansert et kortprodukt som er knyttet til både BankAxept- og MasterCard-systemet hvor begge systemer avregner mot kortholders bankkonto. Rene debettransaksjoner går derfor gjennom MasterCard-systemet som tradisjonelt kun har behandlet kredittransaksjoner.

Som følge av utviklingen er det en tendens i bransjen at de tradisjonelle kortselskapene deler sin virksomhet i tre deler. En del som driver markedsføring mot brukersteder. En som ivaretar kundeservice og kredittengasjementer overfor kortholdere. Det nye at man skiller ut en del av driften som et oppgjørsselskap. Slike oppgjørsselskap tar seg av avregningen av alle transaksjonene som er foretatt hos et brukersted. Man tar altså ikke kun oppgjør for egne kort i eget system, men for alle typer kort i alle systemer.

Betalingskortmarkedet i dag er sterkt preget av såkalt co-branding av betalingskort. Fritt oversatt innebærer dette å bygge flere merkenavn og funksjoner inn i samme kort. Dette skjer typisk ved at store bedrifter og organisasjoner får sine unikt designede kort til sine ansatte eller medlemmer, gjerne kombinert med spesialavtaler på årsavgift og brukskostnader. Dette er en meget effektiv metode for å skaffe hundrevis eller tusenvis av nye kortholdere raskt. Man selger i utgangpunktet helt normale kredittkort til helt vanlige mennesker ved hjelp av lojalitet til egen merkevare.

Resultatet av alt dette er at man finner en enorm mengde forskjellige kort med til dels individuelt utformede bruksvilkår på markedet. Hvem som er kortutsteder og hvem som er kredittyter kan variere på tilsynelatende like kort.

Å kunne si at et kort er et debet- eller kredittkort på grunn av kortets utseende eller hva slags kortsystem det brukes i, slik man kunne for 15-20 år siden, er i dag helt utelukket. Man må i dag ha kjennskap til kontoens saldo og kredittbetingelser for å kunne fastslå om kredittkjøpslovens regler kommer til anvendelse på kortbruken.

¹⁹ Det er et vilkår for bankkonsesjon at man driver aktiv innskuddsvirksomhet. Dette regner jeg med at disse nye bankene bedriver på andre markeder.

Det er posisjonen som kredittyter som er den attraktive, og det er kreditt som driver den økende delen av kortmarkedet i dag. Den norske befolkning er i skrivende stund helt på verdenstoppen når man regner gjeld per hode. Dette i seg selv er forbausende, vår velstand tatt i betraktning. Men gjeldsnivået er selvfølgelig bare én nøkkelfaktor ved vurderingen av om kredittyting er en lukrativ bransje. En annen like viktig faktor er betalingsviljen/evnen. Den generelle betalingsviljen/evnen i Norge er meget høy. Sammen med et fungerende og effektivt inndrivningssystem gjennom inkassoselskaper og rettsvesen gjør dette tapsrisikoen lav. Et normalt rentenivå i markedet mellom 15 og 30 % skulle levne liten tvil om at det er virkelig store penger å tjene på å yte kreditt gjennom betalingskort i dagens marked.

2.3 Korttyper, systemer, konti – forklaringer og terminologi

2.3.1 Selve kortet

Jeg har valgt å benytte begrepet ”betalingskort” om alle typer kort som benyttes til en form for betaling av varer og tjenester, eller annen form for uttak eller overføring av betalingsmidler. Det har vært en del varierende begrepsbruk på området tidligere, men det ser ut til at det er en form for enighet om at betalingskort er et dekkende begrep for så mange forskjellige kort med så mange forskjellige funksjoner. Ser man på forskjeller og likheter mellom egenskaper i kortene ligger det nesten i dagen at begrepet er passende. Hvor terminologien ikke kan misforstås vil jeg for korthets skyld bruke ”kort”.

Alle betalingskort som inngår i nasjonale eller internasjonale kortsystemer er standardiserte²⁰. Funksjonene i kortets magnetstripe er den samme på alle kort. Magnetstripen består av tre spor som inneholder ulik informasjon:

²⁰ Informasjon om sporene i magnetstripen er hentet fra Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling 2002 s. 24

- Spor 1 inneholder et kortnummer og kortholders navn. Dette sporet benyttes ikke i det norske BankAxept-systemet.
- I spor 2 ligger informasjon som bankene kan benytte for å belaste konto eller data til internasjonal bruk som kan kobles til internasjonale samarbeidspartnere (som VISA eller MasterCard).
- I spor 3 ligger informasjon som gir tilgang på bankkontodetaljer slik at kortet kan benyttes som et debetkort. De fleste BankAxept-transaksjonene går i spor 3, et mindretall går i spor 2.

2.3.2 Brukersted

Steder man kan bruke et betalingskort kaller jeg brukersted. Det ser ut til å være en innarbeidet terminologi i bransjen. Et brukersted vil typisk være en forretning e.l. som har installert en kortterminal, men kan også være en minibank. De senere år har vi som nevnt ovenfor hatt en vekst i virtuelle brukersteder hvor man ikke fysisk bruker betalingskortet. Begrepet brukersted vil jeg i slike tilfeller bruke om den som abonnerer på betalingstjenesten, for eksempel den ansvarlige bak en internettside.

2.3.3 Terminal

En betalingsterminal er enheten man på brukerstedet anvender for å hente informasjonen i betalingskortet. Før dataalderens inntog var det vanlig med såkalte manuelle betalingsterminaler som tok et fysisk avtrykk av kortet. I dag er slike terminaler sjelden å se i Norge, men de brukes fortsatt enkelte steder i utlandet. Det vanlige i Norge er i dag elektroniske betalingsterminaler som man fysisk trekker betalingskortet gjennom for å gjennomføre en transaksjon. Kortleseren i terminalen leser informasjonen i magnetstripen på betalingskortet. En elektronisk betalingsterminal som ved hver transaksjon kontrollerer og registrerer transaksjonen opp mot den sentrale databasen i et kortsystem kalles en online terminal. Elektroniske terminaler som ikke utfører slik kontroll og manuelle terminaler kalles offline terminaler. For internasjonale betalingssystemer er det vanlig med såkalte ringegrenser. Dette innebærer at en elektronisk betalingsterminal fungerer som en offline terminal for transaksjoner opp til

en gitt beløpsgrense per transaksjon, mens den ringer ”hjem” for å kontrollere transaksjoner over beløpsgrensen. I enkelte tilfeller må ekspeditøren på brukerstedet ringe til kortselskapet og få en manuell autorisasjon for å kunne belaste kortet. Offline transaksjoner blir med jevne mellomrom oversendt fra brukerstedet til kortselskapene for registrering og avregning. Elektronisk lesing av kortet gir mulighet for større grad av kontroll over systemene enn man hadde tidligere. Man kan for eksempel oppdage kortholders eget eller andres misbruk av kortet langt tidligere enn før.

2.3.4 Betalingskortsystemer

Det finnes et utall forskjellige betalingskorttyper på markedet i dag. Om man kan anvende et betalingskort på et spesifikt brukersted avgjøres i første rekke av om terminalen er tilknyttet det betalingskortsystemet kortet som ønskes brukt sorterer under. Hvilke betalingskortsystemer terminalen på et brukersted er tilknyttet merkes gjerne med små klistremerker (såkalte dekal) med betalingssystemenes logo, og litt større klistremerker på brukerstedets inngangsdør. De store betalingskortsystemene som finnes i Norge i dag er for det første BankAxept-, VISA- og MasterCard-systemene hvor kortbruken enten kan være knyttet til en bankkonto eller faktureres separat. Derneft kommer betalingskortsystemene Diners Club og American Express som ikke er knyttet opp mot bankkonto, men faktureres separat. Videre finnes det andre mindre systemer som faktureres separat som oljeselskapenes kort og mindre nasjonale kortsystemer som Multikort, Her og Nå, Cresco, Reservekonto og Kjøpekort. Et enkelt betalingskort kan være knyttet opp mot flere betalingskortsystemer. Hvilket system som anvendes ved den enkelte transaksjon avgjøres av hvor brukerstedet geografisk befinner seg, hvilke systemer terminalen er tilknyttet og hvordan terminalen er innstilt eller eventuelt overstyres av ekspeditøren.

2.3.5 Konto

Alle betalingskortsystemer knytter kortbruk via systemet opp mot en konto. Begrepet konto brukes her i vid forstand som en oversikt over inngående og utgående transaksjoner i anledning bruken av et betalingskort. Kontoen kan være bankkonto som kortet er knyttet til eller en konto som kortselskapet oppretter i sitt datasystem for å holde oversikt over bruken av det enkelte kort. Et betalingskort som er knyttet til flere

systemer kan være knyttet til en felles konto for begge systemer eller én konto for hvert system. Et bankkort med VISA-funksjon er et eksempel på det første. Her er ett fysisk kort knyttet til både BankAxept-systemet og til VISA-systemet og begge systemene avregner mot samme bankkonto. Et eksempel på det andre var etter hva jeg har blitt fortalt Shell Scala Card hvor det utstedes to forskjellige fakturaer²¹, en for drivstofftransaksjoner fra Shell og en for VISA-transaksjoner fra Cresco. Dette innebærer at kortet er knyttet til to betalingskortsystemer med én konto for hvert system. Sistnevnte løsning vil trolig forsvinne helt fra markedet fordi kortholdere generelt ønsker alt-i-ett løsninger.

Kontoen kortet er knyttet til kan ha en av tre saldoegenskaper:

- Det kan være en konto som kun skal ha positiv saldo, typisk hvor kortet er knyttet opp mot kortholders bankkonto. Kort knyttet til en slik konto har tradisjonelt blitt kalt debetkort.
- Det kan være en konto kun knyttet til bruk av ett enkelt kort hvor kontoen kun skal ha negativ saldo, typisk hvor kortholder får månedlig faktura eller har rullerende kreditt. Kort knyttet til en slik konto har tradisjonelt blitt kalt hhv faktureringskort og kredittkort.
- Kontoen kan være en kombinert konto hvor saldoen kan være positiv eller negativ, typisk en bankkonto med innvilget rullerende kreditt. Kort knyttet til en slik konto har tradisjonelt blitt kalt kombinerte kort.

Om et kort som er knyttet til en kombinert konto fungerer som et debetkort eller et kredittkort er avhengig av saldo på kontoen kortet er knyttet til. Er saldoen negativ vil kortet ha de samme egenskaper som det som tradisjonelt har blitt kalt fakturerings- eller kredittkort. Er saldoen positiv vil kortet ha de samme egenskaper som det som tradisjonelt har blitt kalt debetkort med mindre transaksjonssummen overstiger positiv disponibel saldo. I den grad transaksjonssummen overstiger positiv disponibel saldo vil

²¹ Det kan ut fra internettsidene til Shell se ut til at denne praksisen nå er lagt om slik at alt faktureres via Cresco.

kortet for den overskytende dels vedkommende ha de samme egenskaper som det som tradisjonelt har blitt kalt kredittkort.

Jeg mener begrepet kombinerte kort bør forbeholdes situasjoner hvor debetfunksjoner og kredittfunksjoner kombineres. Det er vurderingen av når et kort fungerer som et debetkort og når det fungerer som et kredittkort som er det interessante, og ikke i seg selv det faktum at kortet er knyttet til to systemer. Det er som nevnt ovenfor egenskapene til kontoen kortet er knyttet til som er det avgjørende. Et standard bankkort (BankAxept) uten VISA-funksjon som er utstedt av en bank og tilknyttet en bankkonto med kreditt vil således være et kombinert kort. Det virker som om man tidligere har hatt en tendens til å se på VISA som en korttype snarere enn et system²². I et bankkort (BankAxept) med VISA-funksjon innebærer VISA-funksjonen kun tilgang til ytterligere et system av brukersteder med en noe annen prising av tjenestene. Kombinasjonen blir altså ett kort som er tilknyttet to betalingskortsystemer (BankAxept og VISA) som begge belaster samme bankkonto.

Det er ingen prinsipiell forskjell på kortene og systemene som tidligere var skilt som debetsystemer og kredittsystemer. I alle tilfeller sjekkes transaksjonen mot saldo på kontoen kortet er knyttet til for å kontrollere at kortbruken ligger innenfor de avtalte rammer. Forskjellen ligger igjen i kontoens saldoegenskaper. Grunnen til at man tidligere på grunnlag av kortsystem kunne skille mellom debetkort og kredittkort var at kortene var knyttet til systemer og konti som var ”rene”, slik at kjennere på korttypen kunne se om kortet var et debet- eller kredittkort. Det som opprinnelig var debetkortsystemer (BankAxept og VISA) trakk altså direkte og utelukkende av positiv saldo på bankkontoen kortet var knyttet til. Denne situasjonen har endret seg betraktelig etter at bankene begynte nokså aktivt å tilby kreditt på slike bankkonti – kombinerte kort. Med denne kreditten gjorde bankene debetsystemene ”urene” – man kan med andre ord ikke lenger ut fra kort eller system fortelle sikkert om transaksjonen er en debet eller kredittransaksjon. Det som imidlertid er sikkert er at kortet, systemet og kontoen ved kredittyting gjennom tradisjonelle debetsystemer får nøyaktig de samme egenskaper som de tradisjonelle kredittkort når det ved kortbruk trekkes på negativ saldo. Dette vil jeg komme nærmere tilbake til nedenfor.

²² Torvund, LoR 1986 s 339 annet avsnitt andre setning.

2.3.6 Kortutsteder og kredittyter

Kortutsteder er det foretak som står for utstedelsen av kortene. Det har tradisjonelt vært kortselskapene og bankene som har stått for utstedelsen av betalingskort i Norge.

Kredittyter har når det gjelder kreditt knyttet til kortholders bankkonto vært bankene selv, mens det for kort tilknyttet andre konti normalt har vært kortselskapene som har vært kredittytere. Dette bildet har endret seg betraktelig de siste årene som jeg innledningsvis har vært inne på

3 Kredittkjøpslovens § 8

3.1 Historikk

Kredittkjøpslovens § 8 trådte i kraft 01.10.1986 sammen med resten av den opprinnelige kredittkjøpsloven. Bestemmelsen må ses i sammenheng med kredittkjøpslovens § 9 som hindrer omgåelse av prinsippene i § 8 ved hjelp av negotiable dokumenter. Senere er kredittkjøpslovens § 8 a kommet til for å møte kravene i EF-Dir 87/102 Art. 9. Kredittkjøpslovens § 8 a er også meget nært knyttet til kredittkjøpslovens § 9. Paragraf 8 er endret en gang siden sin ikrafttredelse og det var i prosessen med å få det norske lovverket i overensstemmelse med de krav som ble stilt i EØS-avtalen, jfr Rdir 87/102/EØF og Lov 27. nov 1992 nr 113. Bestemmelsen fikk da et tillegg i form av tredje ledd som presiserte virkeområdene til §§ 8 og 8a.

3.2 Ordlyd

Kredittkjøpslovens § 8 lyder som følger:

§ 8. Kjøperens innsigelser mot annen kredittyter enn selgeren

Ved forbrukerkredittkjøp kan kjøperen overfor annen kredittyter enn selgeren gjøre gjeldende de samme innsigelser og pengekrav på grunnlag av kjøpet som han kunne gjøre gjeldende mot selgeren. Ved siden av reklamasjon overfor

selgeren etter kjøpslovens regler må kredittyteren i tilfelle underrettes så snart det er rimelig høve til det.

Har kjøperen pengekrav som etter første ledd kan gjøres gjeldende mot kredittyteren, er kredittyterens ansvar begrenset til det beløp han har mottatt av kjøperen i anledning av kjøpet.

Reglene i paragrafen her gjelder ikke for kjøperens innsigelser eller pengekrav mot en kredittyter som har fått seg overført fordringen på kjøperen.

3.3 Forbrukerkredittkjøp

Virkeområdet til krkjl. § 8 er forbrukerkredittkjøp. Begrepet kredittkjøp er definert i krkjl. § 3 og denne definisjonen avgjør derfor hva som skal regnes som forbrukerkredittkjøp etter krkjl. § 8.

3.3.1 Kjøp av løsøre

Krkjl. § 3 nr.1 bokstav a og b gjelder ”kjøp av løsøre”. Når det gjelder ”kjøp” er den generelle definisjonen ”overdragelse av eiendomsrett til et formuesgode mot vederlag” brukt i forarbeidene²³. Vederlag vil typisk være betalingsmidler. Bytte er omfattet men må vel ha begrenset betydning i forhold til kredittgiving. Utenfor kjøpsbegrepet ligger situasjoner hvor mottakeren ikke blir eier, samt nystiftelse av rettigheter.

Loven gjelder bare kjøp av ”løsøre”. Forarbeidene viser her til den alminnelige juridiske definisjon ”alle fysiske gjenstander som ikke er fast eiendom”. Kredittkjøpslovens virkeområde er således ikke sammenfallende med kjøpsloven som også omfatter immaterielle rettigheter. Patentrettigheter, en forretnings goodwill, knowhow, fordringer m.v. vil derfor ikke omfattes av kredittkjøpsloven, verdipapirer er heller ikke omfattet av løsørebegrepet i kredittkjøpsloven. Forarbeidene avgrenser lovens virkeområde mot leveranser av løpende ytelser som strøm, vann og gass. Dette siste kan nok

²³ Ot. prp. nr. 34 (1980-81)

problematiseres, men jeg går ikke nærmere inn på dette da det i dag ikke er særlig aktuelt i forhold til bruk av betalingskort.

Som kjøp av løsøre regnes også leie eller annen avtale om bruk av løsøre som i realiteten tjener til å sikre et avhendingsvederlag, dersom det er meningen at mottakerens skal bli eier av tingen. Dette reguleres i krkjl. § 3 bokstav c. Kreditten ytes her som følge av leiesystemet det er lagt opp til. Dette er ikke praktisk i forhold til kredittytelse ved hjelp av betalingskort og faller derfor utenfor min videre behandling.

Fra 1. januar 1994 fikk reglene i krkjl. § 8 tilsvarende anvendelse for forbrukertjenester på kreditt, i forbindelse med at EØS-avtalen ble innført i Norge. Krkjl. § 27a kom da inn i loven og ga visse oppramsede paragrafer, blant annet § 8, tilsvarende anvendelse for ytelse av forbrukertjenester på kreditt. Ytelse av forbrukertjenester på kreditt ble samtidig definert i krkjl. § 3 nr. 4):

- 4) ytelse av forbrukertjenester på kreditt:
 - tjenesteytelse til forbruker,
 - når det enten er avtalt utsettelse med betaling av vederlaget eller noen del av dette, eller vederlaget helt eller delvis dekkes ved lån og kreditten gis av tjenesteyteren eller av en annen på grunnlag av avtale med tjenesteyteren, og
 - kreditten ytes eller formidles som ledd i næringsvirksomhet

Definisjonens andre strekpunkt tilsvarer reguleringen i krkjl. § 3 nr.1 bokstav a og b.

3.3.2 Forbrukerkjøp

Lovens regler om forbrukerkjøp ble endret ved forbrukerkjøpslovreformen i 2002. Dette ble gjort samtidig med innføringen av forbrukerkjøpsloven for å tilpasse forbrukerbegrepet til EØS-terminologi og oppnå en samordning av forbrukerdefinisjonene i norsk forbrukerlovgivning. Begrepet forbrukerkredittkjøp består i dag av to elementer.

For det første er det et krav om at kunden er forbruker i henhold til definisjonen i krkjl. § 3 nr.7, dvs en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i

næringsvirksomhet. Etter den tidligere formulering antok man at visse institusjonskjøp med personlig preg kunne omfattes av loven. Med den nye forbrukerkjøpsloven som foranlediget endringene i kredittkjøpsloven er det i forarbeidene presisert at den nye definisjonen kun skal omfatte fysiske personer. Mer eller mindre faste grupperinger av fysiske personer må antas å omfattes av loven. Foreninger og lignende som uten å være selvstendige rettssubjekter foretar kjøp for og på vegne av medlemmene bør falle innenfor definisjonen. Siden kredittkjøpsloven regulerer både næringskjøp og forbrukerkjøp innebærer endringen at loven ikke bare stiller forskjellige krav i forhold forbrukerkjøp og næringskjøp. Loven vil nå også få noe forskjellig virkeområde alt ettersom det dreier seg om forbrukerkjøp eller næringskjøp.

Tidligere var spørsmålet om et kjøp skulle anses som et næringskjøp knyttet opp mot selgerens kunnskap og hvordan situasjonen fremsto for ham. Med den nye definisjonen er vurderingen gjort objektiv. Risikoen for avklaring av kjøperens formål med kjøpet er derved lagt på selgeren. Med formuleringen ”ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.” åpner den nye definisjonen for at kjøp med blandet formål i større grad skal anses omfattet av loven. Siden den tidligere formulering var ”hovedsakelig til personlig bruk” kan man si at grensen vil være den samme, men stridsområdet er flyttet over på den andre siden av grenselinjen.

Dernest er det krav om at ”kreditten ytes eller formidles som ledd i næringsvirksomhet”, jfr krkjl. § 3 nr. 3 for kredittkjøp og nr. 4 tredje strekpunkt for forbrukertjenester på kreditt. Dette kravet er knyttet til forbrukerkjøpsbegrepet. Det er selgerens virksomhet som må være næringsvirksomhet²⁴. Bestemmelsen regulerer altså kreditt ytet eller formidlet av en selger som driver næringsvirksomhet. En annen tolkning av bestemmelsen ville gjort alternativet ”formidles som ledd i næringsvirksomhet” overflødig. Det stilles altså ingen krav i loven til kredittyterens profesjonalitet, men det man primært har ment å ramme med bestemmelsene er selvsagt den næringsdrivende

²⁴ *Taraldsrud* har på side 46 kommet til motsatt resultat, dvs at det er et krav at kredittyteren må drive i næring, men ikke selgeren. Dette må så vidt jeg kan forstå ikke medføre riktighet. I punkt 5.2.1 i.f. på side 48 i NOU 1977: 12 er det nokså klart sagt at tredjemanns kredittytelse utenfor næring også skal omfattes av loven, og dette har justisdepartementet sluttet seg til øverst på side 34 i Ot. prp. nr. 34 (1980-81).

kredittyster. Grensedragningen rundt begrepet næringsdrivende er ment å være uendret i forhold til den tidligere definisjon, og eksisterende rettspraksis på området, som RG 1990 side 807, vil derfor fortsatt være relevant.

3.3.3 Kredittkjøp

For at et kjøp som faller innenfor grensene som det er redegjort for i punktene 3.3.1 og 3.3.2 skal omfattes av kredittkjøpsloven, må det naturlig nok være knyttet en eller annen form for kreditt til det. I dette punktet vil jeg ta for meg hva slags kreditt som omfattes av loven og hvilke bestemmelser som har relevans for bruk av betalingskort i forhold til eksterne kredittyttere.

3.3.3.1 Utsettelse med betaling vs. lån

Den nedre grense for hva som kan regnes som kreditt er antydnet i NOU 1977: 12 side 78 hvor det skrives at "avtale om henstand", som er terminologien som brukes der, vil si "at kjøperen ifølge avtalen kan få varen utlevert uten samtidig å betale kjøpesummen". Det er altså tilstrekkelig etter ordlyden i forarbeidene at det foreligger en avtale om å fravike ytelse-mot-ytelse-prinsippet. Men det er et krav om avtale. Det presiseres i forarbeidene at avtalen ikke behøver å være uttrykkelig, men samtidig at det ikke er nok at kjøpsgjensstanden ved en misforståelse eller av praktiske grunner leveres uten at kjøpesummen er betalt.

Etter krkjl. § 3 nr.1 bokstav a reguleres tilfeller hvor det er "avtalt utsettelse med betaling". Nå kan det vel sies om alle typer kreditt at det dreier seg om en avtalt utsettelse med betaling. Men siden "betaling" her er vederlaget for overdragelse av eiendomsretten til et formuesgode vil en naturlig følge av dette være at betaling skal skje til overdrageren og at det derfor bare er han som er i posisjon til å avtale utsettelse med betalingen. Bestemmelsens ordlyd kan derfor sies å tale i retning av at bestemmelsen kun regulerer topartsforhold – forholdet mellom kjøper og selger.

Ser man så bokstav a i sammenheng med bokstav b kan det synes som om de enkelte bokstavers virkeområde trer klarere frem. Bokstav b regulerer nemlig "lån" gitt av kjøperen eller andre. De to bokstavene dekker altså tre kredittsituasjoner:

- Utsettelse med betaling
- Lån gitt av kjøperen
- Lån gitt av andre

Bokstav b dekker lån gitt av andre, de såkalte trepartsforhold, men dekker også lån gitt av selgeren. For at bokstav a skal ha noen logisk mening må man oppstille et skille mellom "utsettelse med betaling" som omtales i bokstav a og "lån" som omtales i bokstav b. Dette taler i retning av at bokstav a kun skal omfatte de kortere og mer uformelle topartsforhold, spørsmålet er om begrepet "utsettelse med betaling" i bokstav a også kan sies å omfatte de kortere trepartsforhold. Det er i den forbindelse naturlig å se hen til virkeområdet bokstav b har i forhold til trepartsforhold.

Begrepet "lån" synes generelt å henseile på de mer profesjonelle kredittforhold. I normal språkbruk tenker man vel på lån som en mer eller mindre formalisert kredittytelse som løper over noe tid og medfører tilførsel av likvide midler.

"Lån" etter krkl. § 3 nr.1 bokstav b kan imidlertid også ytes av selgeren. Når selgeren yter "lån" i forbindelse med betaling av kjøpesummen vil det ikke være naturlig å tale om en tilførsel av likvide midler. En selgers "lån" i bokstav b sin forstand vil derfor kun innebære en utsettelse med betalingen. Slik utsettelse med betaling vil det språklig sett være mer naturlig å kalle kreditt. Begrepet "lån" blir også omtalt som "kreditten" i bokstav b. "Lån" etter bokstav b må derfor ha en betydning utover en normal forståelse av begrepet.

På den tiden forarbeidene til kredittkjøpsloven ble til var det aktiv debatt rundt hvorvidt de såkalte lånekjøp omgikk avbetalingsreglene som beskyttet forbrukere. Det er på denne bakgrunn kredittkjøpsutvalgets valg av terminologi må forstås. Begrepet "lån" i bokstav b ble brukt for å synliggjøre at også lånekjøpene skulle omfattes av loven. Man kan derfor ikke ut fra begrepet "lån" slutte at kreditter som ikke faller inn under en ordinær forståelse av begrepet ikke er regulert av loven. Meningen har under hele

arbeidet med loven vært at all avtalt kredittgivning i forbindelse med betaling av kjøpesummen skal omfattes enten den er gitt av selgeren eller av tredjemann²⁵.

Hvordan blir så forholdet mellom bokstav a og b? Det har aldri vært meningen at bestemmelsene skal settes opp mot hverandre for å finne uregulerte hull i lovgivningen. I lovutkastet i NOU 1977: 12 hadde ikke krkjl. § 3 en slik bokstavinndeling som loven har i dag, men var regulert sammenhengende i en setning med komma mellom delene som i dag er bokstav a og b. Endringen til bokstavpunkter var kun en endring i lovens systematikk som ledd i regulering av leieproblematikken i bokstav c – ikke i innhold.

De to delene ble ansett for å utgjøre en uttømmende regulering av all avtalt kreditt i forbindelse med betaling av kjøpesummen ved kjøp av løsøre. I forarbeidene er det generelt gitt uttrykk for at kredittkjøpsloven bør favne så vidt som mulig. Det uttales for det første i Ot. prp. nr. 34 (1980-81) på side 8 at:

”Utvalget foreslår en lov om kredittkjøp m m som skal gjelde *alle former for kjøp på kreditt*, så vel avbetalingskjøp med eiendomsforbehold (salgsfant), andre avdragskjøp, lånekjøp, kontokjøp som mer uformelle henstandskjøp.”

Temaet er faktisk gitt et eget underpunkt i Ot. prp. nr. 34 (1980-81) side 31. Det som står der er så klargjørende for både utvalgets, høringsinstansenes og justisdepartementets syn at jeg har valgt å gjengi hovedinnholdet:

”2.2 Bør alle kredittkjøp omfattes?

Utvalget uttaler om dette s 48 i innstillingen:

« Utvalget er av den oppfatning at loven i prinsippet bør omfatte ethvert kredittkjøp, slik som definert i lovutkastets §1 nr. 1, dvs. ethvert kjøp av løsøre hvor det er avtalt henstand med betaling av kjøpesummen eller noen del av den eller hvor kjøpesummen helt eller delvis dekkes ved lån, når kreditten gis av selgeren eller av noen annen på grunnlag av avtale med selgeren. Etter dette vil altså loven omfatte både avdragskjøp, lånekjøp og kontokjøp, og ellers ethvert kjøp som faller inn under definisjonen av kredittkjøp.

²⁵ Ot. prp. nr. 34 (1980-81) s. 31

Utvalget ser det slik at kredittkjøperen har behov for det vern de nye regler tar sikte på å gi ham, uansett hva slags form kredittkjøpet har. Riktignok kan det hevdes at man ved å regulere de i praksis viktigste former for kredittkjøp, så som avdragskjøp, lånekjøp og kontokjøp, ville ha dekket det vesentligste beskyttelsesbehovet, og at det ikke kan ha særlig stor betydning om visse mer uformelle kredittkjøp, (f. eks. utsettelse med betaling av hele kjøpesummen i en viss kortere tid eller kjøp « på bok ») faller utenfor. Tvert imot ville enkelte av de foreslåtte regler kunne tenkes å ha en uheldig virkning her. - Utvalget kan være enig i at det viktigste naturligvis er å dekke de mer organiserte - og i praksis viktigste - former for kredittkjøp, og at enkelte av de foreslåtte regler kanskje heller ikke passer særlig godt for de mer uformelle kredittkjøp. Utvalget mener imidlertid at de fleste av reglene må anses ønskelig også for disse kjøp, og at utgangspunktet derfor bør være at loven gjelder alle kredittkjøp. Man har imidlertid vurdert de enkelte bestemmelser og begrenset anvendelsesområdet for enkelte av dem, se nærmere nedenfor.

Dertil kommer at etter utvalgets oppfatning vil det, dersom man ikke lar lovreguleringen i prinsippet omfatte ethvert kredittkjøp, kunne skje en omlegging av kreditthandelen over på ikke lovregulerte former for kredittkjøp for å omgå de nye og strengere regler. En slik utvikling har man tidligere sett ved innføringen av regler i avbetalingsloven og senere handelsloven §103 a om minste kontantinnsats og lengste kredittid; dette førte som nevnt ovenfor (under punkt 2.1.) til en viss omlegging av kreditthandelen fra avbetalingskjøp til lånekjøp (dette siste førte til endringen av handelslovens §103 a ved lov 15 februar 1974 nr. 8 , se ovenfor under punkt 1.4.). »

Justisdepartementet er enig i disse vurderinger, jf også under avsnitt VI pkt 1 foran om behovet for ny lovgivning. Det har også vært full tilslutning om prinsippet om en fullstendig regulering av alle kredittkjøp under høringsbehandlingen (jf dog under avsnitt VI pkt 2.1 foran om det lovtekniske opplegg). ” (mine understrekninger)

Det kan etter dette neppe være tvilsomt at krkjl. § 3 nr.1 er ment å regulere all form for avtalt kredittgivning i forbindelse med kjøp. Dette må derfor være rammen for vurderingen av bokstav a og b sine virkeområder. Det vil da være naturlig å se bokstav

b som hovedbestemmelsen som gir uttrykk for at all kreditt både fra selger og eksterne kredittyttere skal omfattes. Denne bestemmelsen gir altså uttrykk for at alt som betraktes som kreditt eller lån skal omfattes. Bokstav a må ses på som en presisering av at også de mer uformelle tilfeller hvor det ikke er naturlig å tale om lån eller kreditt skal være omfattet av loven.

I skillet mellom bokstav a og bokstav b vil det være et naturlig moment i vurderingen hva slags art ytelsen har. Har ytelsen preg av å være kjøp ”på bok” i en bransje hvor slikt er vanlig, vil det tale for å karakterisere forholdet som en utsettelse med betaling etter bokstav a. Dersom utsettelsen består over tid vil det være mer naturlig å karakterisere den som en kreditt etter bokstav b. Endelig må spørsmålet om det ytes vederlag for kredittytelsen spille inn. Tilfeller hvor det betales vederlag for kredittytelsen vil språklig sett innebære noe mer enn en utsettelse med betaling. Man betaler i slike tilfeller for kreditten og språklig sett vil det da være mer nærliggende å tale om kreditt og lån. Det kan derfor synes naturlig å operere med vederlag som en temmelig fast indikator for at forholdet bør rubriseres under bokstav b. Dersom det ikke ytes vederlag vil det altså språklig sett være mer naturlig å tale om utsettelse med betaling enn kreditt og lån.

På grunnlag av det som er sagt ovenfor finner jeg det mest naturlig kun å rubrisere de helt korte utsettelser som ytes uten vederlag under bokstav a. Slike utsettelser vil for alle praktiske formål bli ytet i topartsforhold som faller utenfor rammene for min behandling her. Krkjl. § 3 nr.1 bokstav b andre alternativ vil da alene regulere trepartssituasjonene.

I trepartsforhold vil det så og si alltid foreligge et vederlag for kredittytelsen. Det er ingen som yter kreditt gratis, selv om noen kortselskaper i gitte situasjoner er ganske nære. Det vil, så vidt jeg har kunnet bringe på det rene, i alle treparts kortordninger hvor det ytes kreditt eksistere en form for vederlag til kredittyster hvor utgiftene til syvende og sist kanaliseres til kjøper. Dette kan for eksempel være renter, en form for gebyr for korttransaksjoner, årsgebyr eller en avtale mellom selger og kredittyster om at kredittyster skal ha en prosentandel av transaksjonsbeløpet som provisjon, eventuelt et visst beløp pr transaksjon.

Trepartssituasjonene vil normalt dreie seg om en profesjonell ekstern kredittøyer som i næringsøyemed yter kreditt til kjøp. For denne typen profesjonelle kredittøyer vil det generelt være naturlig å si at de yter et lån. Rent språklig kan man vanskelig tenke seg en situasjon hvor det vil være unaturlig å bruke ordet ”lån” hvor det er tredjemann som kommer inn i avtaleforholdet og finansierer et kjøp uansett om det ytes vederlag eller ei. Den utvidede forståelsen av lånebegrepet som er redegjort for ovenfor forsterker dette synet. Ordlyden taler derfor i retning av at alle typer kreditt ytet av tredjemann faller inn under begrepet ”lån” i krkjl. § 3 nr 1 bokstav b.

Man kan imidlertid tenke seg andre situasjoner hvor loven etter sin ordlyd gjelder men fører til urimelige resultater. Et slikt tilfelle kan være hvor en ikke-profesjonell långiver ikke ser seg tjent med at en låntaker går konkurs og derved påfører ham tap. I slike tilfeller kan det være naturlig at långiveren ønsker å utvide sitt engasjement med låntakeren for å hindre at låntakeren går konkurs. En slik utvidelse kan meget vel tenkes å innebære en avtale med en næringsdrivende om at låntakeren kan handle på kreditt, fordi låntakeren for eksempel ikke ønsker å yte kontante midler direkte til låntakeren. Mest praktisk er nok slike typetilfeller i næringsforhold som loven er ment å dekke, men lignende tilfeller kan oppstå i familie- eller venneforhold. For disse siste tilfellene der det ligger noe annet enn utsikten til vederlag som begrunnelse for kredittytelsen, nemlig det å hjelpe låntakeren ut av en knipe, eller å redde et allerede eksponert engasjement. Etter lovens terminologi vil en slik engasjementsøkning være et lån og dermed vil situasjonen være et kredittkjøp, men det vil i slike tilfeller være lite rimelig å pålegge kredittøyeren samme ansvar som en kredittøyer som er motivert av profitt. Veldig praktisk er det vel ikke at en kredittkjøper gjør krav gjeldende mot en kredittøyer som forsøker å hjelpe ham. Problematikken kan likevel dukke opp i forhold til bobestyrers plikt til å likvidere alle verdier etter låntakerens konkurs. Jeg går ikke videre inn på dette da temaet er lite praktisk i forhold til bruk av betalingskort.

3.3.4 Avtale

Det er et krav etter krkjl. § 3 nr.1 bokstav b andre alternativ at lånet må gis på grunnlag av avtale med selgeren for at det skal kvalifisere som kredittkjøp etter loven. Som nevnt ovenfor er det ikke tilstrekkelig at kjøpsobjektet utleveres ved en feiltagelse før betaling er skjedd. Det er heller ikke tilstrekkelig at tingen leveres før betaling skjer fordi det er mest praktisk, for eksempel når en seng skal leveres på døren og ingen er hjemme og kan betale. Det er altså kravet om avtale som knytter kjøpet sammen med kreditten. Dette kravet vil dermed trekke grensen mot de frittstående lån.

I NOU 1977: 12 s. 79 står det at:

”Utvalget er kommet til at det ikke bør kreves noen aktiv formidling fra selgerens side eller noen nærmere tilknytning mellom selgeren og långiveren. Det bør være tilstrekkelig at det eksisterer en uttrykkelig eller stilltiende avtale mellom selgeren og långiveren om at långiveren skal finansiere et kjøp hos selgeren.”

I NOU 1977: 12 s. 49 er det presisert hvilke tilfeller som faller utenfor loven:

”Det må antas at en god del innkjøp av varer dekkes ved lån som kjøperen opptar uten direkte sammenheng med kjøpet. Det er her for så vidt tale om et rent kontantkjøp, idet selgeren mottar kontant betaling, og det er ingen forbindelse mellom selger og kredittgiver”

”Disse tilfellene hvor selger og kredittgiver er helt uavhengige av hverandre, kan ikke bedømmes på samme måte som de egentlige kredittkjøp”

Det er altså tre faktorer som oppstilles i forarbeidene:

- Lånet må opptas uten direkte sammenheng med kjøpet
- Selgeren mottar kontant oppgjør
- Det kan ikke være noen forbindelse mellom selger og långiver – de må være helt uavhengige av hverandre.

Som man ser skal det mye til før man opererer utenfor kredittkjøpslovens rekkevidde. Den vide rekkevidden må tilskrives hensynet bak loven hvor man ønsket et størst mulig virkeområde for å fange opp flest mulig tilfeller med beskyttelsesbehov og selvfølgelig hensynet til at man ikke får en vridning av kredittgivningen over på ikke-regulerte områder.

I forhold til kontokjøp²⁶ med betalingskort kan kravet om avtale skape problemer. Avtalen må foreligge mellom selger og kredittyter. Ved bruk av betalingskort inngås det ikke noen avtale i tradisjonell forstand om kreditt ved hvert kjøp. Selve avtalen om kreditt ligger utenfor kjøpet, mens bruken av kreditten er knyttet til kjøpet. Man har tidligere hatt en tendens til å knytte avtalekravet til selgerens avgjørelse om å akseptere betalingskort i et visst betalingskortsystem. Dette var uproblematisk så lenge betalingskortsystemene enten var rene debet- eller kredittsystemer. Inngikk altså selgeren en avtale med et kortselskap om å akseptere en type kredittsystem, visste han 100% sikkert at alle transaksjoner med korttypen innebar kreditt. Dermed kunne man konstatere en avtale om kreditt.

Etter at de tidligere debetsystemene ble urene har det blitt mer problematisk å konstatere en avtale om kreditttyting mellom selger og kredittyter.

Justisdepartements lovavdeling har i to uttalelser vedrørende kreditt på betalingskort vurdert rettstilstanden. Den første uttalelsen av 13.06.88 lnr 1163/88 E tar for seg spørsmålet om lønnskotokreditt knyttet til betalingskort – et kombinert kort – er omfattet av loven. I uttalelsen sies det:

”Det kan riktignok hevdes både i forhold til kredittkjøpsloven og finansieringsvirksomhetslovens regler at kreditten som blir gitt ved en lønnskotokreditt, primært er knyttet til lønnskontoen, og ikke direkte til kortet, slik som det ellers er vanlig ved kredittkortordninger.²⁷ Det synes likevel både ut fra reelle og retts tekniske grunner vanskelig å legge avgjørende vekt på dette moment, dersom lønnskotokreditten kan disponeres direkte ved bruk av kortet til kjøp av varer og/eller tjenester. Det karakteristiske trekk ved kredittkortene med hensyn til at kortbrukeren gis adgang til kjøp av varer og/eller tjenester ved å utnytte en kredittramme innvilget av kortutstederen, foreligger sådan”

I den andre uttalelsen av 03.12.91 lnr 1282/91 E fastholdes uttalelsen ovenfor men det presiseres:

²⁶ se pkt 3.6

²⁷ Dette er ikke teknisk korrekt, jfr pkt 2.3.5

”Men kjøpet må være et ”kredittkjøp”, og det må derfor foreligge avtale om kreditten mellom kortutstederen og selgeren. I denne forbindelse må vi skille mellom de korttyper som har kredittgivning som en standardfunksjon (Forbrukerrådet omtaler disse som kombinerte person- og kredittkort og Premier Card), og de korttyper som primært bare har en betalingsfunksjon, men som for enkelte kunder også har en kredittfunksjon (minibankkort og personkort).

I det første tilfellet er det naturlig å legge til grunn at en avtale mellom kortutstederen og selgeren regelmessig vil innebære kredittgivning, fordi det ligger en slik mulighet i alle kort av denne type. I det andre tilfellet er det derimot ikke gitt at kredittgivning er en del av avtalen mellom kortutstederen og selgeren. Her vil jo kortutstederen bare ha avtale om kredittgivning med enkelte av kortbrukerne, og en generell avtale med selgeren om bruk av kortet i dennes forretning, kan derfor som utgangspunkt ikke anses som en avtale mellom kortutstederen og selgeren om kredittgivning til kunden.

Konklusjonen blir etter dette at bare de bankkort som regulært gir kunden mulighet for kreditt, generelt kan antas å være omfattet av kredittkjøpsloven.”

Slik situasjonen er i dag, hvor det ytes kreditt i debetsystemer og vice versa²⁸ oppstår det to problemer i forhold til dette. For det første kan ikke selgeren lenger være sikker på at transaksjoner i tradisjonelle kredittsystemer innebærer kreditt. Kan selgeren da sies å ha inngått en avtale om kreditt? For det andre er det spørsmål rundt rene kredittransaksjoner som benytter tradisjonelle debetkortsystemer. Skal dette anses som en avtale om kreditt? Det siste spørsmålet har en side både mot rene kredittkort i debetsystemer og mot kombinerte kort. Lovavdelingens siste uttalelse må i denne sammenheng sies å lede til et lite tilfredsstillende resultat.

Poenget her er at selgeren ikke kan holde kontroll over hvorvidt de hundrevis av korttyper som finnes på markedet er kredittkort eller ei, slik at han på korttypen kan se

²⁸ se punkt 2.2

at han yter kreditt og derved kan sies å inngå en avtale om kreditt. Ved kombinerte kort er det dessuten umulig å se på korttypen om det ytes kreditt eller ei, siden både debet og kredittransaksjoner er knyttet til samme kort.

Avtale mellom selger og kredittyter var nok en grei indikator på den tid kredittkjøpsloven ble til. I dag åpner vilkåret for å tolke seg til ”hull” i lovgivningen som var ment å være en uttømmende regulering av all avtalt kredittgivning i forbindelse med kjøp. Et eksempel er at de beløpsbegrensede kredittkort som er behandlet i forarbeidene og klart er en korttype som er forutsatt omfattet av loven, vil kunne falle utenfor lovens rekkevidde hvis kreditten ytes i et tradisjonelt debetsystem i stedet for et tradisjonelt kredittsystem, fordi kreditten ikke vil være synbar for selger.

Det er helt klart at det må være et krav om tilknytning mellom selger og kredittyter for å kunne kalle situasjonen et kredittkjøp. Vurderingstemaet vil derfor være hvor strengt kravet om avtale skal tolkes. I disse situasjonene det her er snakk om, eksisterer alle realitetene i et kredittkjøp slik det er beskrevet i forarbeidene. Kjøpssituasjonen vil være identisk med en situasjon hvor det brukes et kredittkort i et tradisjonelt kredittsystem:

- Det er et trepartsforhold mellom kjøper, selger og kredittyter
- Korttransaksjonen i forbindelse med kjøpet genererer et lån innenfor en på forhånd avtalt kredittramme
- Avtalene mellom kredittyter/kortselskap og selger er både i debet- og kredittsystemer formulert som en garanti for avregning av transaksjonsbeløp, og er på ingen måte knyttet spørsmålet om transaksjonen er en debet eller kredittransaksjon i forhold til kontoen kortet er knyttet til på kortholdersiden²⁹

Det kan ikke være riktig å stille så strenge krav til avtalen at typetilfeller som i forarbeidene er forutsatt dekket av loven ikke lenger rammes som følge av en systemutvikling. I alle fall ikke når det er kredittyterne/kortselskapene som har skapt

²⁹ Jeg har kun gjennomgått standardavtalene til Teller (tidl. VISA Norge), Euroline (MasterCard og Diners Club) og DnBNOR sin standardavtale for BankAxept-systemet. Avtalene er imidlertid forholdsvis like både i form og i innhold. Det er ingen grunn til å anta at andre banker eller American Express sine oppgjørsbetingelser avviker nevneverdig fra de jeg har gjennomgått.

den usikre situasjonen ved å gjøre systemene urene. Jeg vil ikke si at selve utviklingen er et forsøk på å omgå kredittkjøpsloven, den har nok kommet som en følge av markedsutviklingen. Men det å hevde at kortene ikke rammes av kredittkjøpsloven vil nok derimot kunne ses som et forsøk på å omgå loven. Man må i den forbindelse huske de to hovedhensynene i forarbeidene. All kreditt skulle omfattes for å ivareta forbrukernes behov for vern i alle situasjoner, og for å hindre markedsvridning over på uregulerte områder.

Her må man etter mitt syn kaste blikket utover de tradisjonelle avtalemekanismer. Den normale situasjonen når man skal bringe på det rene om en avtale er inngått er at partene i avtalen er uenige om det er inngått en avtale. I slike tilfeller det er snakk om her eksisterer det ingen uenighet mellom avtalepartene – kun en tredjemann ønsker å vurdere om en avtale eksisterer.

Et moment som gjør et strengt krav om avtale upraktisk er at det ofte ikke er noen kontakt mellom kredittyter og selger overhodet. Avtalene som selgeren inngår i forhold til å akseptere de forskjellige korttyper blir inngått med et oppgjørsselskap underlagt kortselskapene eller en bank. Kredittyteren vil derfor ofte være en helt annen enn det oppgjørsselskapet eller banken selgeren har fått garanti for oppgjør av.

I en ytterst dynamisk bransje med så massiv utvikling og omfattende omstrukturering som kredittkjøpene har gjennomgått, er det kun et tidsspørsmål hvor lenge statiske lovbestemmelser vil kunne regulere området etter sitt formål. Lovbestemmelsene må derfor underlegges en dynamisk tolkning i tråd med utviklingen slik at loven når sitt mål. Dette kan tale for ikke å stille så strenge krav til avtalevilkåret.

Problemstillingen er vurdert under høringsrunden i forarbeidene, da i forbindelse med at et kredittselskap ønsket kontokjøp unntatt fra reglene i krkjl. § 8 (daværende § 13).

Ot. prp. nr. 34 (1980-81) side 107:

Bokreditts Landsforbund A/L har foreslått at kontokjøp helt unntas fra reglene i §13. Det vises bl a til at ved kontokjøp har kreditten ingen tilknytning til den enkelte vare, at det ikke foreligger noen forbindelse mellom selger og kredittyter

i anledning det enkelte kjøp slik som ved andre kredittkjøp samt til visse oppgjørsmessige problemer.

Etter *Justisdepartementets* mening har forbrukerkjøperen samme behov for beskyttelse av sine innsigelser og krav på grunnlag av kjøpsforholdet ved eksterne kontokjøp som i andre trepartsforhold, og selgeren og kredittyteren har også samme interessefellesskap i kreditthandelen som ellers. ...

...Justisdepartementet ser derfor ingen grunn til å holde kontokjøp utenfor reglene i §13 slik som foreslått av Bokredits Landsforbund. Det er da heller ikke gjort eller foreslått i noen av de andre nordiske land.” (Mine understrekninger.)

Justisdepartementet knytter sine vurderinger til hensynet bak loven, jfr ”samme behov for beskyttelse”, og til interessefellesskapet mellom selger og kredittyter.

Dette med interessefellesskapet mellom selger og kredittyter er interessant. Å snu litt på forholdet kan i denne sammenheng bidra til å belyse hvorvidt det kan sies å foreligge en avtale eller ei. Man kan stille spørsmål om det er noen av partene i avtalen som ikke ønsker at det skal eksistere en avtale om kreditt? Svaret her må være et åpenbart, nei. Kredittyteren lever jo av å yte kreditt på denne måten. Man kan også vanskelig tenke seg at en selger ville finne på å si nei til å gjennomføre en korttransaksjon fordi den innebærer kreditt³⁰. Er han som selgere flest vil han ønske å generere mest mulig business. For ham er det jo likegyldig hvorvidt det er en debet- eller kredittransaksjon som blir foretatt fordi det overhodet ikke endrer hans rettigheter verken i den ene eller den andre retning om han vet handelen skjer på kreditt eller ei. Han har jo sin garanti fra oppgjørsselskap/kredittyter.

Når kjøper, selger og kredittyter er knyttet sammen i et trepartsforhold. Og alle parter må formodes å ville gjennomføre en kredittransaksjon. Og kredittransaksjonen faktisk blir gjennomført etter faste rutiner i et etablert system med fastmontert utstyr hos selger for kommunikasjon med kredittyter. Kan man ikke da konstatere at det foreligger en

³⁰ Vinmonopolet er her et spesielt unntak med sin policy om ikke å drive kredittsalg over disk

avtale som omfatter kredittgivning mellom selger og kredittyster? Det vil i alle fall være svært unaturlig å si at det ikke eksisterer slik avtale.

Spørsmålet vil videre være om det er tilstrekkelig at avtalen er generell eller om den må knyttes til det enkelte kjøp. Det ble i forhold til dette sagt nokså klart fra departementet i Ot. prp. nr. 34 (1980-81) side 107 som er gjengitt ovenfor, i forbindelse med Bokkreditts Landsforbunds kommentar i høringsrunden, at avtaletilknytning mellom selger og kredittyster i anledning det enkelte kjøp ikke var nødvendig ved kontokjøp.

På bakgrunn av det som er gjennomgått ovenfor mener jeg en avtalekonstatering som skissert der generelt bør anses å oppfylle avtalekravet i krkjl. § 3 nr 1 bokstav b andre alternativ. Dette er den løsningen som best ivaretar vernereglene for forbrukerkredittkjøpere i loven, samtidig som den best ivaretar hensynet til å hindre vridning over på uregulerte områder. I tillegg ivaretas forarbeidenes forutsetning om en fullstendig regulering. Man må her ta i betraktning at konsekvensene av ikke å godta en slik avtalekonstatering vil skape en situasjon som bryter med alle hensynene som nevnt ovenfor.

3.4 Innsigelser og pengekrav

Det er de samme innsigelser og pengekrav på grunnlag av kjøpet som han kunne gjøre gjeldende mot selgeren, kjøperen kan gjøre gjeldende mot kredittysteren etter krkjl. § 8. Min forståelse av ordlyden i krkjl. § 8 er at begrepet ”pengekrav” dekker defensive pengekrav som motregning og offensive pengekrav som erstatning, mens begrepet ”innsigelser” dekker situasjoner hvor man ikke krever noe, men for eksempel hevder at hele eller deler av kravet ikke eksisterer pga heving, ugyldighet, prisavslag m.v.

Om en påstand om prisavslag skal regnes som et pengekrav (motkrav eller annet) eller en innsigelse avhenger av om betaling er skjedd og hvordan påstanden er formulert, jfr Rt 1991 s. 1191.

”Lagmannsretten har lagt til grunn at en kjøper ikke bringer et krav til motregning etter tvangsfullbyrdelsesloven §16 når han gjør gjeldende at selgeren på grunn av mangler ikke kan kreve hele den avtalte kjøpesummen. Utvalget kan

ikke se at det her foreligger noen feil ved lagmannsrettens lovtolkning.” (min undrestrekning)

Dommen viser at et krav om prisavslag kan være en innsigelse hvis det kommer før kjøpesummen er betalt og er formulert som en påstand om at hele eller deler av kravet ikke eksisterer.

Krüger, Norsk kjøpsrett (1999) berører hva som skal regnes som pengekrav og hva om skal regnes som innsigelser etter krkl. § 8 på side 591 og i petitavsnittet nederst på side 592 hvor han viser til dommen ovenfor. På bakgrunn av at krkl. § 8 første ledd taler om ”innsigelser og pengekrav” mens annet ledd kun beløpsbegrenser ”pengekrav etter første ledd” til det kredittyter har mottatt av kjøper i anledning kjøpet, synes han å hevde at ”innsigelser” kan fremmes uten beløpsbegrensning.

Det virker som *Krüger* ser krav om erstatning for oppfyllelsesinteressen som en innsigelse, jfr siste setning i.f. i annet petitavsnitt på side 592. Å hevde overfor kredittyter at det ikke eksisterer noe krav på kjøper pga heving eller ugyldighet vil være en innsigelse, slik jeg ser det. Et erstatningskrav for oppfyllelsesinteressen vil være et pengekrav som springer ut av heving eller ugyldighet, alt etter hva som er påberopt. Erstatningskravet vil i seg selv derfor være uavhengig av innsigelsen, men hvorvidt kravet fører frem vil selvfølgelig avhenge av innsigelsens riktighet.

Det har under hele tilblivelsesprosessen til § 8 vært en forutsetning at kredittyter ikke under noen omstendighet skal risikere å måtte betale mer enn han har mottatt fra kjøperen. Jeg kan ikke se at problemstillingen rundt oppfyllelsesinteressen er spesifikt berørt i forarbeidene, men forutsetningen om kredittyters ansvarsbegrensning ligger som en rød tråd gjennom NOU 1977:12 og alle de nevnte odelstingsproposisjonene. I NOU 1977:12 s 67 siste avsnitt står det:

”Kjøperens krav på kredittyteren er videre etter utkastet i ethvert tilfelle begrenset til de beløp han har betalt kredittyteren. Uten en slik begrensning kunne kredittyteren bli påført et meget vidtgående ansvar. Og hensikten med den rett kjøperen gis overfor kredittyteren, er hovedsakelig at han skal få tilbake det kredittyteren har mottatt fra ham.”

Hovedpoenget har hele tiden vært at kjøperen ikke skal være tvunget til å yte full godtgjørelse for en ytelse som ikke er kontraktsmessig. Å gå fra dette utgangspunktet til å hevde at kredittyter skal erstatte kjøpers oppfyllelsesinteresse i en situasjon hvor han ikke har mottatt noe fra kjøperen, slik *Krüger* synes å antyde i annet petitavsnitt på side 592, må vel være noe i overmål både i forhold til lovtekst og forarbeider.

Etter uttalelsen i NOU'en kan det neppe være tvilsomt at selgers ansvar alltid er begrenset av hva han har mottatt og det vil derfor normalt ikke være rom for dekning av oppfyllelsesinteressen.

Man kan imidlertid tenke seg situasjoner hvor kredittkjøperen har fått noe av eller hele kjøpesummen tilbake fra selger. Da kan det oppstå spørsmål om hvorvidt kredittyter kan holdes ansvarlig for oppfyllelsesinteressen i samme grad som selger har refundert kjøpesummen til kredittkjøperen, eller om erstatning for oppfyllelsesinteressen i sin helhet skal ligge utenfor kredittyters ansvar. Mitt inntrykk er at det under lovforarbeidet ikke har vært meningen at oppfyllelsesinteressen skulle omfattes. Det virker noe rart å kreve erstatning for oppfyllelsesinteressen dekket av kredittyter som ikke har noen oppfyllelsesplikt for naturalytelsen. Situasjonen vil imidlertid omfattes av lovens ordlyd fordi det dreier seg om et krav som kunne vært rettet mot selger. Det riktige må nok være å la oppfyllelsesinteressen være omfattet i disse spesielle tilfellene for ikke å hindre kredittkjøperen i å få dekket mest mulig av sitt tap i anledning kjøpet.

Krkjl. § 8 annet ledd må etter dette leses som om kredittyterens ansvar etter første ledd er begrenset til det han har mottatt fra kjøperen, uavhengig av terminologi rundt krav og innsigelser.

Om dette ansvaret også skal innbefatte kredittkostnader m.v som kredittyteren har mottatt er usikkert. På den ene side kan man hevde at kredittkostnader ikke direkte berører kjøpesummen, mens man på den annen side kan hevde at kreditten og derved også kredittkostnader var en forutsetning for at kjøpet ble gjennomført. I mangel av holdepunkter for annet må ordlyden være avgjørende. Formuleringen er ikke ”kjøpesummen”, men ”det beløp han har mottatt av kjøperen i anledning kjøpet”. En slik formulering må vel sies å tale i retning av at også kredittkostnader skal medregnes.

Her er det viktig å se at størrelsen på pengekravet reguleres av hva kjøperen kan gjøre gjeldende mot selgeren, mens omfanget av kredittytters ansvar reguleres direkte av beløpet han har mottatt. Kredittytters ansvar begrenses altså ikke av at kredittkostnaden ikke er et beløp kjøper kan gjøre gjeldende mot selger etter krkjl. § 8 første ledd.

3.5 Ufravikelighet og omgåelseshindring

Man har gjort tre grep for å sikre at regelen i krkjl. § 8 ikke skal undergraves.

For det første har man i krkjl. § 8a gjort skyldnerens rett til å gjøre innsigelser og motkrav gjeldende absolutt, også mot de kreditoren avhender kravet til. Dette er således i tråd med prinsippet i Lov om gjeldsbrev 17.02.1939 nr. 1 (gbl.) § 25. Man gjør dermed et unntak fra de spesielle motregningsregler i gbl. § 26 i favør av skyldneren. Her er det verdt å merke seg at det i forhold til krkjl. §§ 8a og 9 ikke kun er innsigelser og motkrav i anledning kjøpet som omfattes, men også innsigelser og motkrav i anledning kredittforholdet.

Dernest har man i krkjl. § 9 oppstilt et forbud mot bruk av veksler eller annen skylderklæring som ved overdragelse fratar kredittkjøperen tilsvarende innsigelses- og pengekravsrett han kunne gjøre gjeldende mot selgeren. Dette vil primært gjelde for omsetningsgjeldsbrev etter gbl. § 11. Enkle gjeldsbrev følger reglene for enkle krav³¹ og vil derfor for kredittkjøpenes vedkommende reguleres av krkjl. § 8a. Det skal her sies at dersom det utstedes slikt dokument som loven forbyr, vil dokumentet være og forbli gyldig. Overtredelse av krkjl. § 9 vil således ikke ha sivilrettslige konsekvenser utover å være et moment i godtro-vurderingen i forhold til erververen. Overtredelse av bestemmelsen vil imidlertid ha strafferettslige konsekvenser, jfr krkjl. § 31.

Endelig er loven for forbrukerkredittkjøpenes vedkommende gjort ufravikelig i krkjl. § 2. Etter første ledd kan forbrukerkjøperen ”ikke på forhånd fraskrive seg rettigheter som han har i medhold av loven, når ikke annet er bestemt i lov”. Dette vil innebære at slike avtaleklausuler må kjennes ugyldige. Her er det verdt å merke seg at bestemmelsen bare

³¹ Rt. 1957 s. 778

gjelder ”på forhånd”. Begrepet må vel forstås som før og samtidig med avtaleinngåelsen. Etter avtaleinngåelsen kan man altså i utgangspunktet avtale hva man vil. Lov om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer 31.05.1918 nr. 4 (avtl.) § 36 vil imidlertid kunne være anvendelig på slike etterfølgende avtaler. Krkjl. § 2 andre punktum bestemmer at forbrukerkjøperen ikke på forhånd kan vedta annet verneting enn de lovbestemte, gi fullmakt til å slutte forlik på sine vegne, eller avtale voldgift. Denne reguleringen tar sikte på å verne forbrukerkjøperens rettigheter ved å sikre at de skal kunne prøves for en domstol på en praktisk måte. Også denne bestemmelsen gjelder det som på forhånd er avtalt på samme måte som etter første ledd. Også her må man etter forholdene kunne sensurere etterfølgende avtaler etter avtl. § 36.

Det er imidlertid en iøynefallende forskjell mellom første og andre ledd. Første ledd gjelder forbrukerkredittkjøp, forbrukerleie, kjøp med salgspant og ved ytelse av forbrukertjenester på kreditt, mens annet ledd kun gjelder forbrukerkredittkjøp. Det var mange lovbestemmelser som skulle endres ved innføringen av EØS-avtalen og det kan synes som om krkjl. § 2 andre ledd ble glemt i prosessen. Lovgivningsteknikken som ble brukt åpner for slike feil, jfr krkjl. § 27a. Jeg kan i alle fall ikke se noen annen god grunn til at forbrukertjenester ikke skal være omfattet av annet ledd. Man kunne kanskje se det slik at forbrukertjenester likevel omfattes av annet ledd fordi krkjl. § 27a gir krkjl. § 8, som jo er underlagt krkjl. § 2 andre ledd, tilsvarende anvendelse for forbrukertjenester. Dette synes likevel noe anstrengt tatt i betraktning at krkjl. § 27a spesifikt angir hvilke bestemmelser som får virkning på forbrukertjenester.

3.6 Kontokjøp

Reglen om kontokjøp er meget aktuell i forhold til kreditttyting ved hjelp av betalingskort. Lovens bestemmelse om kontokjøp finnes i krkjl. § 1 andre ledd med en definisjon av begrepet i krkjl. § 3 nr 2. Innholdet i bestemmelsen er kronglete å få tak på fordi den er vanskelig formulert og knyttet til de to begrepene ”kontokjøp” og ”kontokredittavtale” som både i bestemmelsen og definisjonen benyttes på en slik måte at man får sirkeldefinisjoner.

Meningen er imidlertid i følge forarbeidene at lovens regler også skal gjelde andre erverv enn kjøp av løsøre,³² i de tilfeller hvor kreditten som gis i forbindelse med ervervet, er knyttet til en avtale om løpende kreditt.

Når det i forarbeidene står at kontokjøp er definert som kredittkjøp og at man derfor må se hen til definisjonen av kredittkjøp, må dette forstås som en sammenligning av hvordan ervervet utføres – ikke kjøpets art. Kreditten må altså ytes av selgeren eller av en annen kredittgiver på grunnlag av avtalen med selgeren³³ – men det trenger ikke dreie seg om løsøre.

3.6.1 Andre kjøp enn kjøp av løsøre

Begrepet ”annet enn kjøp av løsøre” medfører en betydelig utvidelse av lovens virkeområde. For det første vil annet enn kjøp av løsøre omfatte goder som normalt faller utenfor kredittkjøpslovens virkeområde. Immaterielle rettigheter som patentrettigheter, en forretnings goodwill, knowhow, fordringer, dataprogrammer m.v. vil derfor omfattes av kredittkjøpsloven ved kontokjøp. Verdipapirer vil også være omfattet, i tillegg til løpende ytelser som strøm, vann og gass. Det eneste loven generelt avgrenser sitt virkeområde mot er realregistrerbart løsøre som nevnt i krkjl. § 1 tredje ledd. Det blir derfor et naturlig spørsmål om også fast eiendom skal omfattes. Spørsmålet er i skrivende stund relativt upraktisk for betalingskort både i forhold til kredittgrenser i betalingskortene og provisjonssystemer mellom selger og kredittgiver. Om problemstillingen skulle oppstå kan jeg ikke se vesentlige momenter mot å la et slikt tilfelle omfattes av loven³⁴. Behovet for forbrukervernet vil på mange måter øke proporsjonalt med kredittbeløpets størrelse, så hensynene bak loven vil i tale for også la slike tilfelle omfattes.

³² Det er da litt upraktisk å bruke begrepet kredittkjøp – som jo nettopp i samme paragraf er definert som kjøp av løsøre – i definisjonen av kontokjøp.

³³ NOU 1977: 12 side 79 siste avsnitt

³⁴ I samme retning *Taraldsrud*, side 37

3.6.2 Annet enn kjøp

Dernest vil forhold som ikke er ”kjøp” omfattes av begrepet ”annet enn kjøp av løsøre”. Tjenesteyting og annen utføring av oppdrag på kreditt vil således omfattes. Flere typer tjenesteyting nevnes i forarbeidene.³⁵ Dette skulle vel innebære at også ufravikelighetsreglene i krkjl. § 2 andre ledd også må gjelde for forbrukertjenester³⁶ når de er ytet forbindelse med et kontokjøp

Ved kontokjøp vil loven kort sagt regulere all bruk av kontokreditten. Det må muligens trekkes en grense ved belastning av kontokreditten for uttak av kontanter. På den annen side kan man vel se på en slik situasjon som erverv av kontanter. Siden kontanter i dag ytes av mange aktører, for eksempel ved kontantuttak i forbindelse med varekjøp med betalingskort, er det ikke utenkelig at det kan oppstå innsigelser og pengekrav også i forbindelse med slike transaksjoner. Man kan for eksempel enkelt tenke seg tilfeller hvor man mottar falske eller ”ransfargede” sedler som er i omløp uten umiddelbart å legge merke til det.

3.6.3 Løpende kreditt

Hva som menes med ”løpende kreditt” i krkjl. § 3 nr. 2 er ikke definert i loven. I og med at dette dreier seg om kreditt som er gitt på samme måte som ved kredittkjøp, jfr punkt 3.6 siste avsnitt, og at kreditten skal være løpende, må dette innebære at det eksisterer en avtale som innebærer større kreditt enn det enkelte kredittkjøp. Det er altså snakk om en løpende avtale som på visse vilkår gir beløpsbegrenset eller ubegrenset kreditt gjennom transaksjoner som har samme form som kredittkjøp. En slik avtale betegnes i loven som en kontokredittavtale og skal ha til dels samme funksjoner som en kassakreditt.

I NOU 1977: 12 side 16-19 fremgår det tydelig at reglene om kontokjøp er ment for kredittytelser ved hjelp av betalingskort. Utvalget har konkret, korttype for korttype, tatt for seg alle kredittkortordninger som da eksisterte, under punkt 2.3 om kontokjøp på side 16. Der behandler man både rene kredittkort hvor man har en beløpsbegrenset

³⁵ NOU 1977: 12 side 52 første avsnitt

³⁶ se punkt 3.5

kreditt som i utgangspunktet ikke er tidsbegrenset, og kredittkort hvor kreditten er tidsbegrenset. Eksempel på det første er Bokkreditt, som i dag heter kjøpekort, mens de internasjonale kredittkortene som f. eks American Express er eksempel på det siste.

Kontokjøp trenger imidlertid ikke være knyttet til bruk av betalingskort. Kjernen i begrepet er at det dreier seg om en kreditt som ikke innvilges separat for hvert enkelt kjøp, men er en åpen kreditt hvor kredittkjøperen selv bestemmer i hvilken utstrekning han ønsker å benytte kreditten. At kreditten er knyttet til en fysisk gjenstand som et kredittkort e.l er ikke noe krav.

All kredittgivning i forbindelse med bruk av betalingskort må sies å være kontokjøp dersom transaksjonen har samme preg som et kredittkjøp.

3.7 Oppgjøret

Et eventuelt krav mot kredittyter kunne tidligere by på problemer i forhold til systemer og beregninger. Dette vil i dag i praksis ikke innebære noe problem siden alle kortsystemer er gjenstand for databehandling. I Ot. prp. nr. 34 (1980-81) side 107 er det sagt noen ord om oppgjøret ved kontoavtaler.

Reglene i §13 om kjøpers innsigelser og krav overfor annen kredittyter enn selgeren gjelder også *eksterne kontokjøp*. Derimot er de naturlig nok uten betydning for interne kontokjøp, hvor selgeren jo selv yter kreditten. *Bokreddits Landsforbund A/L* har foreslått at kontokjøp helt unntas fra reglene i §13. Det vises bl a til at ved kontokjøp har kreditten ingen tilknytning til den enkelte vare, at det ikke foreligger noen forbindelse mellom selger og kredittyter i anledning det enkelte kjøp slik som ved andre kredittkjøp samt til visse oppgjørsmessige problemer.

Etter *Justisdepartementets* mening har forbrukerkjøperen samme behov for beskyttelse av sine innsigelser og krav på grunnlag av kjøpsforholdet ved eksterne kontokjøp som i andre trepartsforhold, og selgeren og kredittyteren har også samme interessefellesskap i kreditthandelen som ellers. Mht eventuelle særlige avregningsproblemer

er det riktig, som også nevnt i innstillingen s 67, at det ved kontokjøp ofte vil være vanskelig eller umulig å avgjøre hvor stor del av innbetalingene respektive kontogjelden som refererer seg til et bestemt kjøp. Det kan således her være vanskelig å avgjøre om i hvilket omfang kjøperens beføyerer overfor kredittysteren etter §13 blir å anse som en innsigelse overfor kredittysterens fremtidige betalingskrav eller som et direkte pengekrav overfor kredittysteren. Slik utk §13 er utformet, med samme vilkår for å gjøre gjeldende rene innsigelser som direkte pengekrav, skulle dette forhold likevel ikke skape problemer ved praktiseringen. Kjøperens rettigheter overfor kredittysteren etter §13 ved eksterne kontokjøp vil naturlig utøves ved at kontoens saldo reduseres med et beløp som svarer til kjøperens innsigelser eller krav i anledning av kjøpet. Saldoen kan likevel ikke reduseres med mer enn hva kredittysteren har belastet kontoen med i anledning av det aktuelle kjøp. Er det beløp som kjøperen således kan kreve avskrevet overfor kredittysteren større enn saldoen³⁷, får kjøperen et pengekrav mot kredittysteren for det overskytende beløp. Justisdepartementet ser derfor ingen grunn til å holde kontokjøp utenfor reglene i §13 slik som foreslått av Bokredits Landsforbund. Det er da heller ikke gjort eller foreslått i noen av de andre nordiske land.

4 Hvilke korttyper rammes av § 8?

4.1 Debetkort

Et betalingskort knyttet til en konto som kun har mulighet for positiv saldo vil aldri omfattes av kredittkjøpsloven fordi det ikke ytes kreditt. På nettbanker vil man av og til se reservasjoner av beløp på konto som følge av bruk av betalingskort. Slike reserveringer er det man opplever som differansen mellom saldo og disponibelt beløp når man sjekker sin bankkonto. Selv om det i spesielle tilfeller kan gå noen dager mellom transaksjon og avregning mot konto også i debetkorttilfellene, kan slike tilfeller

³⁷ Hvor noe av den opprinnelige kreditt er nedbetalt

neppe regnes som kredittkjøp. Årsaken til slike forsinkelser ligger utelukkende i oppgjørssystemet. Her skal det også bemerkes at renteberegningen foretas fra den dag transaksjonen ble foretatt.

4.1.1 Noen eksempler på kort

Diverse BankAxept bankkort knyttet til bankkonto uten kontokreditt

Diverse BankAxept bankkort kombinert med VISA eller MasterCard, knyttet til bankkonto uten kontokreditt.

4.2 Kredittkort

4.2.1 Tidsbegrensede kredittkort

Enkelte juridiske forfattere³⁸ har i sin terminologi operert med såkalte ”faktureringskort” som en egen type kort hvor det var tvilsomt om kortene skulle regnes som debet eller kredittkort.

Denne korttypen har tradisjonelt vært kjennetegnet ved at det kun er mulig å ha negativ saldo og hele saldoen på kontoen skal gjøres opp månedlig slik at kredittiden normalt vil være fra 20 og opp mot 60 dager, avhengig av n r i faktureringssyklusen transaksjonen er foretatt og hvor lang betalingsfrist man får på fakturaen. Man kan nok tenke seg at denne typen kort med svært kort kredittid kunne hatt visse likhetstrekk med debetkort dersom kredittiden kom tilstrekkelig langt ned. Man kommer imidlertid ikke unna klare forutsetninger i forarbeidene om at alle kjøp hvor det ytes kreditt er søkt regulert i loven. Kortselskaper vil trolig heller ikke ha interesse av å utstede slike kort med meget kort kredittid fordi kortene generelt vil være upraktiske og da kanskje spesielt for forbrukerkjøpere.

Det uttales i Ot. prp. nr. 34 (1980-81) side 14 at:

”Det er her særlig av interesse å understreke at mens *kredittytingen* er et primært formål for kj pekort, er kortenes funksjon som *betalingsmiddel* det

³⁸ Bl.a. *Torvund* side 338, 347 og *Taraldsrud* side 4, 16-23, 30, 36, 50

sentrale for de internasjonale kortsystemene. De internasjonale kortordninger vil derfor ikke stå så sentralt i et arbeid med ny kredittkjøpslovgivning som kjøpekortordningen.”

Man sier ikke at kortene ikke skal omfattes. Det som sies er at de ikke vil være like sentrale som kjøpekortsystemet. Det går videre frem at det er kortenes funksjon som er det sentrale i vurderingen, og på dette området har det vært store endringer siden forarbeidene ble utformet.

Å argumentere for å klassifisere såkalte ”faktureringskort” som egen gruppe kunne kanskje ha noe for seg tidligere når man opererte med manuelle betalingsterminaler som tok avtrykk av betalingskortet, ”punching” av transaksjoner og alle fakturaer ble sendt via Posten. Argumentet for å se slike kort som debetkort var at faktureringsselementet var mer fremtredende enn kreditlementet fordi kreditten var et resultat av at faktureringsystemet var tregt og at kreditten kun ble gitt for en kortere periode. I dag eksisterer og brukes systemer som kan registrere en transaksjon fra ethvert brukersted på kloden i løpet av sekunder. Alle normale transaksjoner behandles av datasystemer – kun i ukurante tilfeller bestiller man originale papirbilag fra brukerstedet. I tillegg kommer at fakturaene fra kortselskapene til kortholderne kan leveres pr e-post, og kortholders betaling til kortselskapet går langt raskere enn tidligere på grunn av elektroniske betalingssystemer. Det er derfor ikke behov for ekstra kredittid som følge av trege faktureringsystemer og nødvendig betalingsfrist.

Når oppgjørssystemene er så raske at hensynet bak faktureringsselementet blir borte og kreditten benyttes som salgsargument i markedsføringen av kortene, taler det klart i retning av å anse denne type kort for kredittkort. Kortene markedsføres også i stadig større grad mot forbrukermarkedet hvor kreditt må sies å være det styrende element.

Rent bortsett fra det faktum at betalingsvilkårene på de tidsbegrensede kredittkortene faller innenfor den nedre grense for kreditt som kredittkjøpsloven opererer med, er det etter forbrukerkjøpsutvalgets utredning helt på det rene at denne typen kort er ment omfattet av kontokjøpreglene og dermed også kredittkjøpsreglene. På side 18 i NOU 1977: 12 er denne typen kort betegnet som kredittkort og man har brukt noe nær en hel side på å omtale kortene under hovedoverskriften kontokjøp.

Det virker da noe rart når *Torvund* skriver ”Oppgjør med et faktureringskort vil derfor neppe falle inn under lovens definisjon av kredittkjøp” på side 347 i *Jussens Venner* 1986. *Torvund* ser ut til å ha skiftet syn i sin avhandling; *Torvund Betalingsformidling* i et rettslig perspektiv side 269-270, hvor han også viser til *Taraldsruds* konklusjoner i note 18. Han kritiserer imidlertid resultatet i petitavsnittet.

Spørsmålet har vært opp i noen underrettsdommer som *Taraldsrud* og *Torvund Betalingsformidling* viser til. Dette gjelder upubliserte dommer i første instans og de har derfor begrenset rettskildemessig verdi. Dette gjelder:

Dom Oslo byrett 12. desember 1986

Dom Oslo byrett 4. desember 1987

Dom Ytre Follo herredsrett 2. oktober 1990

Den siste dommen ble i følge *Taraldsrud* anket helt til Høyesterett. Det kan se ut til at Eidsivating lagmannretts avgjørelse er det rettskraftige resultat av prosessen. Dommen er så vidt jeg kan se ikke publisert i *Rettens Gang*, men den ligger på Lovdata med henvisning LE-1991-00263A. Lagmannsretten tok for øvrig ikke stilling til om korttypen rammes av kredittkjøpsloven fordi den avgjorde saken på annet grunnlag.

De andre dommene heller etter hva jeg forstår i retning av at de tidsbegrensede kredittkort skal omfattes av loven.

Bankklagenemnda har behandlet en del saker vedrørende krkjl. § 8 hvor det ser ut til at tidsbegrensede kredittkort anses omfattet av bestemmelsen, jfr BKN-92035 og BKN-96023.

Hagstrøm konkluderer på side 235 med:

”Mens kreditttyting er et primært formål for det norske kjøpekortet, er kortets funksjon som betalingsmiddel det sentrale for de internasjonale kortsystemene. Allikevel regnes avtale om bruk av slike kort som kontokredittavtale og kjøp foretatt med dem som

kontokjøp, dersom det er innebygget et kreditlement i avtalen. Disponerer man ved kjøpet ikke over egne midler, er det altså et kontokjøp.”

Den siste setningen i Hagstrøms resonnement fanger på en, etter mitt syn, meget presis måte hensynet bak regelen.

Om denne typen kort skulle falle utenfor kredittkjøpslovens rekkevidde ville det være klart i strid med forarbeidenes forutsetning om å hindre markedsvridning over på uregulerte områder.

På bakgrunn av det som er skrevet ovenfor vil jeg konkludere med at tidsbegrensede kredittkort bør anses omfattet av loven.

4.2.1.1 Noen eksempler på kort

Diners Club uten finance³⁹

American Express

Eurocard uten finance

4.2.2 Beløpsbegrensede kredittkort

Beløpsbegrensede kredittkort er betalingskort hvor det kun er mulig å ha negativ saldo på kontoen og hvor kreditten er rullerende. Rullerende kreditt er et begrep fra bankbransjen som kjennetegner at kundens negative saldo ikke trengs gjøres opp med jevne mellomrom, men at kunden har lov til å ha et visst beløp utestående og selv kan styre størrelsen på kreditten innen denne rammen. Disse typer kort kan således kalles beløpsbegrensede kredittkort⁴⁰. Denne type kreditt er ofte knyttet til en avtale om at kortholder månedlig skal innbetale en viss prosent av det utestående beløpet med en

³⁹ finance er betegnelsen enkelte kortselskaper bruker på å koble en rullerende beløpsbegrenset kreditt til tidsbegrensede kredittkort slik at den tidsbegrensede kreditten bare vil tre i kraft når den negative saldo overskrider den beløpsbegrensede kreditt. Man har med andre ord ”lov til” å ha et visst beløp utestående til enhver tid mot å betale rente.

⁴⁰ Har vært kalt ”egentlige kredittkort”

nedre grense, et såkalt minimumsbeløp. Dette gir kortselskapet en løpende renteinntekt og er samtidig en indikator på kortholders betalingsevne.

Endel aktører i markedet driver en aktiv markedsføring av kort som er en kombinasjon av beløpsbegrensede og tidsbegrensede kredittkort⁴¹, slik at kortholders transaksjoner som overstiger den rullerende kreditten må gjøres opp månedlig sammen med eventuelle kredittkostnader som er nevnt ovenfor. I større og større grad ser man at den tradisjonelle tidsbegrensede versjonen av kortene blir en ”negative option” på kortsøknadene⁴². Grunnen til dette er selvfølgelig at kreditttyting er en profitabel business og jo flere som har en kredittreserve på kortet, jo flere vil bruke den. Kortselskapene fjerner med dette grunnlaget for å skille behandlingen av tidsbegrensede og beløpsbegrensede kredittkort i den grad slikt skulle foreligge.

Korttypen er behandlet i forarbeidene på side 16-18 i NOU 1977: 12 og alle beløpsbegrensede kredittkort må anses å falle inn under lånebegrepet i krkjl. § 3 nr. 1 bokstav b. For kort knyttet til de tidligere debetsystemene, VISA og BankAxept, viser jeg til drøftelsen av avtalekravet i krkjl. § 3 nr 1 bokstav b andre alternativ, under punkt 3.3.4 ovenfor.

4.2.2.1 Noen eksempler på kort

Gebyrfri VISA

Creditcard VISA

Creditcard VISA

DNB multi MasterCard (rent kredittkort tilknyttet MasterCard og BankAxept⁴³)

Eurocard med finance

Diners Club med finance

Cresco Access (rent kredittkort tilknyttet MasterCard og BankAxept)

⁴¹ for eksempel ”finance”-produktene til Europay Norge AS/SEB-kort, se også note 32

⁴² for eksempel ”finance”-produktene til Europay Norge AS/SEB-kort

⁴³ Denne typen kort har skapt problemer i forhold til Vinmonopolets policy om ikke å drive disksalg på kreditt, fordi det er en første offisielle kredittkortet i BankAxept systemet. Policyen har for øvrig vært uthulet lenge som følge av kontokreditter knyttet til bankkort.

Her&Nå handlekonto (BankAxept)

Byggekonto (BankAxept)

Nordea VISA Gold

4.3 Kombinerte kort

Kombinerte kort er det store problembarnt i forhold til kredittkjøpsloven. VISA- og BankAxept-systemet ble kombinerte systemer (aksepterer både kombinerte kort og rene kredittkort) som følge av at bankene begynte å yte kreditt gjennom debetsystemer. I juridisk teori har det blitt hevdet at slike transaksjoner likevel ikke skulle rammes av kredittkjøpsloven fordi de ikke var kredittkjøp i lovens forstand. I motsetning til de tidsbegrensede kredittkortene hvor det har vært sådd tvil om det virkelig er snakk om kreditt, er det ved de kombinerte kortene ikke spørsmål om det ytes kreditt eller ikke. Kreditten har for de kombinerte kortene samme form som ved de beløpsbegrensede kredittkortene, og er således godt innefor begrepet lån i krkl. § 3 nr.1 bokstav b.

Problemet i forhold til de kombinerte kortene har vært vilkåret om ”avtale” i krkl. § 3 nr 1 bokstav b andre alternativ, i forhold til det faktum at det ikke er synbart for selgeren ved det enkelte kjøp at han faktisk deltar i en kredittransaksjon.

Denne usikkerheten er som nevnt på mange måter en følge av at forarbeidene og loven begynner å bære preg av tidens elde på grunn av utviklingen i betalingskortmarkedet. På den tiden da loven ble til eksisterte det kun kortsystemer som enten var rene debetsystemer eller rene kredittsystemer. Man så under arbeidet med loven ikke for seg alle de forskjellige kombinasjoner av kort og systemer som vi har i dag. Den viktigste nyansen man ikke så var kombinasjonen mellom debetfunksjoner og kredittfunksjoner i samme system og kort. Det som kalles kombinerte kort er derfor ikke direkte behandlet av lovkonsepistene.

Når det gjelder brukerne av korttypen er det nok noen næringsdrivende som velger bankkort med eller uten VISA-funksjon, men bankkort knyttet til bankkonto er i all hovedsak et produkt for privatmarkedet fordi firmaer normalt ikke ønsker systemer hvor de ansatte har direkte tilgang til firmaets midler. Når det videre gjelder bankkort knyttet

til bankkonti med kreditt er dette åpenbare privatmarkedprodukter. De kombinerte kortene ligger således midt i kjerneområdet for hva slags tilfeller man i forarbeidene har ment rammet av loven.

Bankkort er meget utbredte betalingskort og det er normal markedsføring for bankene å tilby sine kunder rullerende kreditt på bankkontoen kortet er knyttet til. Hvor stor andel av alle aktive norske bankkort som har kreditt knyttet til bankkontoen har det ikke vært mulig å finne tall på fordi Norges Bank ikke fører statistikk over denne type kreditt, men antallet må være betydelig. Det faktum at bankkort er de mest utbredte kortene i Norge og kreditt knyttet til bankkonti er en normal ordning, sammenholdt med at målgruppen i all hovedsak er privatpersoner, skulle tilsi at forbrukere som handler på kreditt med bankkort utgjør en betydelig gruppe. Dette bør være et viktig argument for å gi gruppen beskyttelse som forbrukerkredittkjøpere.

Som det fremgår av vurderingen ovenfor under punkt 3.3.4 har jeg kommet til at de beste grunner taler for å anse kravet til avtale oppfylt for de kombinerte kortene. Den vurderingen gikk på det konkrete kravet om avtale. Det er imidlertid en rekke andre argumenter som taler for å la kortene omfattes.

Det er naturlig å starte med det åpenbare. Kombinerte kort vil for kortholderen oppleves nøyaktig likt i bruk som ordinære kredittkort. Den juridiske realiteten bør derfor være den samme for begge typer kort.

Det er naturlig å fremheve at bankene har hatt muligheten til å holde betalingssystemene sine rene, men har bevisst startet med kreditttyting i debetsystemene, først i form av kombinerte kort, men i den senere tid også til rene kredittkort. Man har altså hatt mulighet til å tilby denne typen kredittkortprodukter i tradisjonelle kredittsystemer men har altså i stedet tilbudt disse i de tradisjonelle debetsystemene.

Dernest kommer det moment at bankene for de kombinerte kortene beregner seg en høy rente sammenlignet med andre bankkreditter. Renten er ikke fullt så høy som for de rene kredittkortproduktene. Man må i denne sammenheng ta i betraktning at renten er et vederlag for risiko. Risikoen for tap i forhold til de kombinerte kortene er langt lavere enn for andre kredittkort, fordi banken normalt har full innsikt i en mengde detaljert

informasjon både i forhold til inntekter, utgifter, betalingsrutiner osv som den bruker i kredittvurderingen av kortholderen. Slik informasjon har ikke kredittkortselskapene og det er derfor helt naturlig at bankere opererer med et rentenivå noe under disse.

Kortholderen vil fra et forbrukerrettslig ståsted faktisk ha større behov for beskyttelse ved bruk av kombinerte kort enn ved bruk av ordinære kredittkort. For det første fjerner de kombinerte kortene grensen mellom debet- og kredittransaksjoner. Om kortholderen ikke holder kontinuerlig kontroll med sin konto vil han ikke merke at han går over på negativ saldo. De kombinerte kortene trekker dessuten transaksjonsbeløpet direkte fra kortholders personlige bankkonto. Kortholder vil derfor ha begrenset mulighet til å stoppe transaksjoner eller utbetalinger slik han har gjennom utøvelse av tilbakeholdsretten i forhold til kredittkortregninger.

Egen bankforbindelse må i denne sammenheng på mange måter sies å være den verste kreditor. For det første fordi banken har full innsikt i kortholders økonomi som nevnt ovenfor, men også fordi kortholderen ofte har andre engasjementer hos banken og på den måten kommer i et avhengighetsforhold. Om man ikke har et ryddig forhold til alle sine kreditorer, vil det for de aller fleste ligge naturlig å vise sin beste side gjennom å ha et ryddig forhold til sin bankforbindelse. Banken vil således ha en meget bekvem kreditorposisjon. Dette burde nok også influere på rentenivået.

På et markedsmessig plan vil like vilkår for alle typer betalingskort det er knyttet kreditt til føre til like konkurransemessige rammebetingelser for aktørene i markedet.

Det er meget vanskelig å finne hensyn i motsatt retning. Det er ingen spesielle hensyn knyttet til kredittgivers forhold i forbindelse med kombinerte kort, som ikke gjør seg gjeldende ved andre typer kredittgivning ved hjelp av betalingskort. Vurderingene som generelt er foretatt i forarbeidene og hensynene som der er søkt ivarettatt gjør seg således gjeldende også her. De vurderinger som er gjort av utvalget og vedtatt av lovgiver er etter mitt skjønn viktige for et fungerende forbrukervern. Om det skulle finnes gode argumenter for å forskjellsbehandle de forskjellige kort på forbrukerens bekostning kan i alle fall ikke jeg se noen.

Min argumentasjonen vil dermed stå og falle på vurderingen av avtalevilkåret i krkjl. § 3 nr. 1 bokstav b andre alternativ, i forhold til hensynene bak kredittkjøpsloven.

Jeg konkluderer på grunnlag av det som er sagt ovenfor og under punkt 3.3.4 med at også kombinerte kort bør anses omfattet av kredittkjøpsloven, men løsningen er på ingen måte sikker.

4.3.1 Noen eksempler på kort

Diverse BankAxept bankkort knyttet til bankkonto med kontokreditt.

Diverse BankAxept bankkort kombinert med VISA eller MasterCard, knyttet til bankkonto med kontokreditt.

5 Kortselskapenes avtalers forhold til § 8

En gjennomgang av alle eksisterende kortvilkår ville sprengt rammene for denne avhandlingen. Jeg har under arbeidet med avhandlingen gjennomgått en rekke vilkår for forskjellige korttyper i forskjellige kortsystemer. Nedenfor har jeg gjengitt hvordan vilkårene i noen av disse forholder seg til forbrukerens rettigheter etter krkjl. § 8.

Hensikten med dette er kun å belyse at det er varierende fokus på disse kravene blant de forskjellige aktørene i markedet. Enkelte selskaper er sitt ansvar bevisst, andre kan gi inntrykk av å begrense sitt ansvar i størst mulig grad. Jeg vil nøye meg med å gjengi bestemmelsene, og ikke gå nærmere inn på de enkelte avtalevilkår.

De fleste kortselskapene gir ikke kortholderne spesifikk informasjon om krkjl. § 8 og dennes innhold. American Express må i denne sammenheng sies å være den snilleste gutten i klassen.

5.1 Kombinerte kort

SkandiaBanken VISA m/kontokreditt

Avtalepunkt 13

Banken påtar seg ikke ansvar for kjøpte varers eller tjenesters kvalitet, beskaffenhet eller levering.

Cresco Unique MasterCard

Avtalepunkt 16

Kortutsteder påtar seg ikke ansvar for skader, feil o.l. som fremkommer i forbindelse med kontohavers innkjøp på brukersteder i inn- og utland. Hvis Unique-kortet benyttes som betalingsmiddel ved kjøp på postordre el. internett i inn- og utland, eller ved annen bestilling av varer og tjenester, er det ikke kortutstедers ansvar om forsendelsen/tjenesten ikke blir mottatt, eller at varen er beskadiget eller av annen grunn ikke ønsket.

5.2 Kredittkort

5.2.1 Tidsbegrensede kredittkort

Nordea Privat MasterCard

Avtalepunkt 6

Kortutsteder påtar seg ikke ansvar for feil ved brukerstedenes betjening av konto-/kortinnehaver. Dersom kortet er benyttet til betaling av varer/tjenester, må eventuelle reklamasjoner over varen/tjenesten rettes til selgeren (brukerstedet). Slike reklamasjoner er kortutsteder uvedkommende. Transaksjoner/Kjøp som er godkjent av kortinnehaver ved signatur eller PIN-kode kan ikke tilbakekalles eller stanses. Dersom avtalen eller etablert praksis gir konto-/kortinnehaver adgang til å benytte kortet uten personlig kode eller underskrift, kan kortutsteder belaste konto-/kortinnehaver for beløpet.

Storebrand MasterCard Black

Avtalepunkt 4

Storebrand Bank påtar seg ikke noe ansvar for feil eller mangler i brukerstedets betjening av kortinnehaver. Ved benyttelse av Storebrand MasterCard Black ved kjøp

på postordre/Internett, er det ikke Storebrand Banks ansvar om sendingen/tjenesten ikke er mottatt, er beskadiget eller ikke ønskes mottatt.

Eurocard Gold MasterCard uten Finance

Avtalepunkt 10

Kjøp av varer og tjenester

10.1 Selskapet påtar seg ikke ansvar for mangler, feil eller uregelmessigheter i Brukerstedenes betjening av Kortinnehaver. Innvendinger mot feilaktig debitering skal rettes direkte til det aktuelle Brukersted.

10.2 Hvis Kort benyttes som betalingsmiddel ved kjøp på postordre, eller ved annen bestilling av varer og tjenester, er det ikke Selskapets ansvar om varen/tjenesten ikke blir mottatt til avtalt tid, eller at varen er beskadiget eller av annen grunn ikke ønsket.

10.3 Tvister mellom Konto-/Kortinnehaver og Brukersted (for eksempel tvister vedrørende mangler, forsinkelser eller uteblitt leveranse av Brukerstedets ytelser), vedkommer ikke forholdet mellom Konto-/Kortinnehaver og Selskapet, og gir således ikke rett til reduksjon i fakturert beløp, betalingsutsettelse eller tilbakebetaling. I forbrukerforhold begrenser ikke denne bestemmelse Kortinnehavers krav mot Selskapet i henhold til kredittkjøpsloven.

American Express

Avtalepunkt 7

REKLAMASJONER M.M.

a) Medlemsbedrifter som har solgt varer eller tjenester mot betaling med Kortet, er ansvarlig overfor Kortinnehaver mht. varens kvalitet og beskaffenhet iht. lov eller avtale. Kortinnehaveren kan, etter først å ha reklamert overfor Medlemsbedriften, gjøre de samme innsigelser gjeldende overfor American Express iht. lov om kredittkjøp paragraf 8. Kortinnehaveren må i så fall reklamere så snart han har rimelig høve til det. American Express kan påberope seg de samme innsigelser overfor Kortinnehaveren som Medlems-bedriften. American Express' ansvar ved slike reklamasjoner er begrenset til det eventuelle beløp Kortinnehaveren har innbetalt til American Express i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Tap utover det innbetalte beløp kan ikke kreves erstattet.

Saab MasterCard

Avtalepunkt 8

Kjøp av varer eller tjenester

Eventuelle reklamasjoner knyttet til varer eller tjenester betalt med kortet skal rettes til brukerstedet. Kortutsteder skal varsles om reklamasjonen så snart det er rimelig anledning til det. Dersom reklamasjon mot brukerstedet ikke lar seg gjennomføre kan reklamasjonen i forbrukerkredittkjøpsforhold rettes til kortutsteder

Diners Club uten Finance

Avtalepunkt 8

Kjøp av varer eller tjenester

Eventuelle reklamasjoner knyttet til varer eller tjenester betalt med kortet skal rettes til brukerstedet. Kortutsteder skal varsles om reklamasjonen så snart det er rimelig anledning til det. Dersom reklamasjon mot brukerstedet ikke lar seg gjennomføre kan reklamasjonen i forbrukerkredittkjøpsforhold rettes til kortutsteder.

Esso MasterCard uten Finance

Avtalepunkt 10

Kjøp av varer og tjenester

10.1 Eventuelle reklamasjoner knyttet til varer eller tjenester betalt med kortet skal rettes til brukerstedet. Selskapet skal varsles om reklamasjonen så snart det er rimelig anledning til det. Dersom reklamasjon mot brukerstedet ikke lar seg gjennomføre kan reklamasjonen i forbrukerkredittkjøpsforhold rettes til Selskapet. Kortinnehaver må i så fall reklamere så snart han har rimelig høve til det. Selskapets ansvar er begrenset til det beløp kortinnehaver har innbetalt i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Ved bruk av kortet i utlandet gjelder valutabestemmelser for Norges Bank og andre offentligrettslige regler.

5.2.2 Beløpsbegrensede kredittkort

Creditcard MasterCard

Avtalepunkt 16

Ansvar for bruk av kortet. Selskapet påtar seg ikke ansvar for skader, feil o.l. som fremkommer i forbindelse med Kortholders innkjøp på brukersteder i inn- og utland. Hvis kortet benyttes som betalingsmiddel ved kjøp på postordre, Internett, eller lignende fjernsalg, i inn- og utland, eller ved annen bestilling av varer og tjenester, er det ikke Selskapets ansvar om forsendelsen/tjenesten ikke blir mottatt, eller at varen er beskadiget eller av annen grunn ikke ønsket.

Eurocard Gold MasterCard med Finance

Avtalepunkt 10

Kjøp av varer og tjenester

10.1 Selskapet påtar seg ikke ansvar for mangler, feil eller uregelmessigheter i Brukerstedenes betjening av Kortinnehaver. Innvendinger mot feilaktig debitering skal rettes direkte til det aktuelle Brukersted.

10.2 Hvis Kort benyttes som betalingsmiddel ved kjøp på postordre, eller ved annen bestilling av varer og tjenester, er det ikke Selskapets ansvar om varen/tjenesten ikke blir mottatt til avtalt tid, eller at varen er beskadiget eller av annen grunn ikke ønsket.

10.3 Tvister mellom Konto-/Kortinnehaver og Brukersted (for eksempel tvister vedrørende mangler, forsinkelser eller uteblitt leveranse av Brukerstedets ytelser), vedkommer ikke forholdet mellom Konto-/Kortinnehaver og Selskapet, og gir således ikke rett til reduksjon i fakturert beløp, betalingsutsettelse eller tilbakebetaling. I forbrukerforhold begrenser ikke denne bestemmelse Kortinnehavers krav mot Selskapet i henhold til kredittkjøpsloven.

Creditcard VISA

Avtalepunkt 16

Ansvar for bruk av kortet. Selskapet påtar seg ikke ansvar for skader, feil o.l. som fremkommer i forbindelse med Kortholders innkjøp på brukersteder i inn- og utland. Hvis kortet benyttes som betalingsmiddel ved kjøp på postordre, Internett, eller lignende

fjernsalg, i inn- og utland, eller ved annen bestilling av varer og tjenester, er det ikke Selskapets ansvar om forsendelsen/tjenesten ikke blir mottatt, eller at varen er beskadiget eller av annen grunn ikke ønsket.

Diners Club med Finance

Avtalepunkt 8

Kjøp av varer eller tjenester

Eventuelle reklamasjoner knyttet til varer eller tjenester betalt med kortet skal rettes til brukerstedet. Kortutsteder skal varsles om reklamasjonen så snart det er rimelig anledning til det. Dersom reklamasjon mot brukerstedet ikke lar seg gjennomføre kan reklamasjonen i forbrukerkredittkjøpsforhold rettes til kortutsteder.

Cresco Gold VISA

Avtalepunkt 10

Innsigelser ved forbrukerkredittkjøp kan også gjøres gjeldende overfor kredittyter (kortutsteder) såfremt de faller inn under kredittkjøpslovens § 8.

Cresco Access MasterCard/BankAxept

Avtalepunkt 10

Innsigelser ved forbrukerkredittkjøp kan også gjøres gjeldende overfor kredittyter (kortutsteder) såfremt de faller inn under kredittkjøpslovens § 8.

Cresco Active VISA

Avtalepunkt 10

Innsigelser ved forbrukerkredittkjøp kan også gjøres gjeldende overfor kredittyter (kortutsteder) såfremt de faller inn under kredittkjøpslovens § 8.

Bankia bank VISA

Avtalepunkt 10

Ved forbrukerkjøp kan innsigelser og pengekrav overfor selger også gjøres gjeldende overfor kredittyster i henhold til kredittkjøpsloven § 8.

Nordea VISA gold

Avtalepunkt 6

Kortutsteder påtar seg ikke ansvar for feil ved brukerstedenes betjening av konto-/kortinnehaver. Dersom kortet er benyttet til betaling av varer/tjenester, må eventuelle reklamasjoner over varen/tjenesten rettes til selgeren (brukerstedet). Slike reklamasjoner er kortutsteder uvedkommende. Transaksjoner/Kjøp som er godkjent av kortinnehaver ved signatur eller PIN-kode kan ikke tilbakekalles eller stanses. Dersom avtalen eller etablert praksis gir konto-/kortinnehaver adgang til å benytte kortet uten personlig kode eller underskrift, kan kortutsteder belaste konto-/kortinnehaver for beløpet.

Esso MasterCard med Finance

Avtalepunkt 10

Kjøp av varer og tjenester

10.1 Eventuelle reklamasjoner knyttet til varer eller tjenester betalt med kortet skal rettes til brukerstedet. Selskapet skal varsles om reklamasjonen så snart det er rimelig anledning til det. Dersom reklamasjon mot brukerstedet ikke lar seg gjennomføre kan reklamasjonen i forbrukerkredittkjøpsforhold rettes til Selskapet. Kortinnehaver må i så fall reklamere så snart han har rimelig høve til det. Selskapets ansvar er begrenset til det beløp kortinnehaver har innbetalt i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Ved bruk av kortet i utlandet gjelder valutabestemmelser for Norges Bank og andre offentligrettslige regler.

6 Avsluttende bemerkninger

Det må generelt sies at det er uheldig for forbrukere at rettstilstanden er såpass uavklart som den er. Etter 18 år med større eller mindre usikkerhet ville en endelig avgjørelse om rekkevidden av krkjl. § 8 være på sin plass. Det kan være grunn til å anta at man vil se økt grad av rettspraksis rundt bestemmelsen etter de to-tre siste års blanding av kortsystemene.

Resultatet av en usikker rettstilstand over så lang tid er at man blir sittende igjen med mye synsing i juridisk teori og en rekke ”lette” rettskildefaktorer som uttalelser, nemndsavgjørelser og lignende. Det kan være mye god jus i slike rettskildefaktorer, problemet er bare at de ikke avklarer situasjonen.

Årsaken til den situasjonen som har oppstått må dels tilskrives arbeidet med loven etter at kredittkjøpsutvalget ga fra seg sin utredning. Det ble foretatt en del strukturelle endringer i loven som følge av alle odelstingsproposisjoner og forslag underveis, som til sammen har gjort loven mindre solid enn det opprinnelige utkastet. Hovedårsaken må imidlertid være at kredittkjøpsutvalget ikke så utviklingspotensialet i kortsystemene, og dermed ikke hadde noen foranledning til å gi klare uttalelser rundt hvordan avtalekravet i krkjl. § 3 nr. 1 bokstav b andre alternativ skal forstås.

7 Kilder

7.1 Lover

L31.05.1918 nr. 4 Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer.

L17.02.1939 nr. 1 Lov om gjeldsbrev.

L21.06.1985 nr. 82 Lov om kredittkjøp m.m.

L13.05.1988 nr. 27 Lov om kjøp.

7.2 Forarbeider

NOU 1977:12 Kredittkjøp m.v.

Ot. prp. nr. 34 (1980-81)

Ot. prp. nr. 24 (1983-84)

Ot. meld. nr. 1 (1983-84)

Ot. prp. nr. 38 (1984-85)

Inst. O. nr 93 (1984-85)

NOU 1996:24 Betalingssystemer m.v.

7.3 Direktiv

87/102/EEC av 22. desember 1986

7.4 Dommer

Rt. 1991 s. 1191

RG 1997 s. 1657

LE-1991-00263A

Dom Oslo byrett 12. desember 1986

Dom Oslo byrett 4. desember 1987

Dom Ytre Follo herredsrett 2. oktober 1990

7.5 Litteratur

Hagstrøm: Hagstrøm, Viggo: Jussens venner 1986 s. 229, Den nye lov om kredittkjøp

Krüger: Krüger, Kai: Norsk kjøpsrett 1999

Norges bank, Årsrapport om betalingsformidling (2002)

Taraldsrud: Taraldsrud, Liv Synnøve: Betalingskort i forhold til kredittkjøpsloven og finansieringsloven (særavhandling 5. avd. 1991) Institutt for privatrett stensilserie nr 145 1993 (rev. utg.)

Torvund: Torvund, Olav: Lov og Rett 1986 s. 336, Betalingskort ("kredittkort") – betalingsinstrumenter på uryddig grunn

Torvund Betalingsformidling: Torvund, Olav: Betalingsformidling i et rettslig perspektiv (1993)

7.6 Administrative uttalelser

Justisdepartementets lovavdelings uttalelse 13. juni 1988, 1163/88 E

Justisdepartementets lovavdelings uttalelse 3. desember 1991, 1282/91

7.7 Nemdsavgjørelser

BKN-92035

BKN-96023.

A